

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

GABRIELĖ BLIKERTAITĖ
IV kurso studentė

**KAIP FORMUOJAMA DIDŽIOJO TĖVYNĖS KARO ATMINTIS
RUSIJOJE?: PARLAMENTINIŲ PARTIJŲ KAIP MNEMONINIŲ
VEIKĖJŲ IR JŲ NARATYVŲ ANALIZĖ**

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovas: dr. Justinas Dementavičius

Vilnius, 2021

BAKALAURO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas bakalauro baigiamasis darbas „Kaip formuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis Rusijoje?: parlamentinių partijų kaip mnemoninių veikėjų ir jų naratyvų analizė” yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gabrielė Blikertaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Blikertaitė G. Kaip formuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis Rusijoje?: parlamentinių partijų kaip mnemoninių veikėjų ir jų naratyvų analizė: Politikos mokslų specialybės bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas J. Dementavičius – V., 2021. – 61 p.

Reikšminiai žodžiai: atminties politika, kolektyvinė atmintis, Didysis Tėvynės karas, Rusija, mnemoniniai veikėjai.

Šiame darbe bandoma išsiaiškinti, kaip formuojama ir instrumentalizuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis Rusijoje. Darbe pritaikant M. Bernhard ir J. Kubik mnemoninių veikėjų ir atminties režimų teoriją konceptualizuojamas Rusijos atminties režimas ir jame veikiančių parlamentinių partijų kaip mnemoninių veikėjų tipai. Tyrimas papildo M. Bernhard ir J. Kubik teorinę prieigą pritaikant ją nedemokratiniam Rusijos režimui.

Šiam tikslui įgyvendinti tyrime buvo atliekama atvejo studija, nagrinėjanti, kokį vaidmenį Rusijos Valstybės Dūma atlieka instrumentalizuojant ir formuojant valstybės atminties politiką Didžiojo Tėvynės karo atžvilgiu. Tuomet pritaikant kritinės diskurso analizės metodą buvo nagrinėjamas keturių reikšmingiausių parlamentinių partijų diskursas formuojant Didžiojo Tėvynės karo naratyvą.

TURINYS	
ĮVADAS	6
1. SOCIALINĖS ATMINTIES STUDIJOS IR MNEMONINIAI VEIKĖJAI	10
1.1. Socialinės atminties studijos ir kolektyvinės atminties koncepcijos	10
1.2. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimai	12
1.3. Mnemoninių veikėjų suvaržymai ir strategijos	15
2. METODOLOGIJA	18
2.1. Atvejo studija	18
2.2. Kritisė diskurso analizė	18
3. KAIP RUSIJOJE FORMUOJAMA DIDŽIOJO TĖVYNĖS KARO ATMINTIS?	22
3.1. Valstybės Dūmos vaidmuo formuojant atminties politiką Rusijoje	22
3.2. Didžiojo Tėvynės karo naratyvas Rusijos parlamentinėse partijose	26
3.2.1. Vieningoji Rusija	26
3.2.2. Rusijos Federacijos Komunistų Partija	31
3.2.3. Rusijos Liberalų Demokratų Partija	35
3.2.4. Teisingoji Rusija	40
3.3. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimas Rusijoje	42
IŠVADOS	44
LITERATŪROS SĄRAŠAS	46
ANALIZUOTŲ STRAIPSNIŲ SĄRAŠAS	51
SUMMARY	60

IVADAS

Griuvus geležinei uždangai neišspręsti klausimai dėl praeities ir jos atminties tapo politiškai svarbūs. II pasaulinis karas ir jo vertinimas tapo vienu svarbiausių atminties politikos klausimu tiek Vakarų Europoje, tiek Rusijos Federacijoje, tiek Vidurio ir Rytų Europos valstybėse. Vakarų Europoje iki tol vieninga istorinė atmintis ir normatyvinis „vokiškasis“ naratyvas, savo pamatą statantis ant Holokausto atminimo ir pripažinimo mito, turėjo būti permąstytas atsižvelgiant į naujų posovietinių valstybių istorinius pasakojimus.¹ Iš pradžių bene svarbiausias konfliktas Europos atminties politikos akademiniam lauke, kalbant apie požiūrį į II pasaulinį karą, kilo tarp *nacionalizatorių* ir *civilizatorių*. Ginčas čia atsiranda tarp vakarietiško naratyvo, kuriame pabrėžiama Holokausto svarba kaip vienintelio tokio masto genocido, ir posovietinių Rytų ir Vidurio Europos valstybių naratyvo, kurios šalia Holokausto išryškina ir J. Stalino ir SSRS padarytus nusikaltimus. Pastarasis požiūris žvelgia į XX a. atmintį iš atskirų nacionalinių valstybių pozicijos ir jų patirtų nusikaltimų, o *civilizatorių* pusė pabrėžia, kad Holokausto prilyginimas stalinizmo terorui subanalina ir trivializuoja Holokausto patirtis.² Taip pat žvelgiant iš *civilizatorių* požiūrio taško, egzistavo viena civilizacija į rytus nuo Vokietijos – Sovietų Sąjunga. Ji vaizduojama kaip puolama civilizacija, kuri kovodama su nacistine Vokietija tuo pačiu ir gelbėjo visą žmoniją. Viena iš šio naratyvo iliustracijų galėtų būti Aušvico išlaisvinimas, įvykdytas Raudonosios Armijos 1945 metais, dažnai naudojamas pabrėžiant Sovietų Sąjungos didvyriškumą II pasauliniame kare.³

Visgi vėliau, pasak A. Miller, XXI a. pradžioje, Rytų ir Vidurio Europos valstybėms stojant į Europos Sąjungą ir tuo pačiu metu didėjant Rusijos grėsmei, atminties politika Europoje laipsniškai perėjo nuo Šaltojo karo metu gyvavusio vieningo *civilizatorių* naratyvo prie antagonizmus kuriančio naujų nacionalinių valstybių kultivuojamo *nacionalizatorių* požiūrio. II pasaulinio karo įvykių atmintis buvo saugumizuota atsižvelgiant į nacionalinių valstybių patirtis, sutelkiant dėmesį į Rusijos Federaciją kaip grėsmę, kuri, savo ruožtu, atminties klausimus taip pat išnaudojo formuojant nacionalinę ir užsienio politiką.⁴ 2019 m. minint 80-ąsias II pasaulinio karo pradžios metines ES pasirašė rezoliuciją, kuri smerkia Molotovo–Ribentropo paktą ir ragina Europos Komisiją ryžtingai atremti „dabartinės Rusijos vadovybės pastangas iškreipti istorinius faktus ir subanalinti sovietinio totalitarinio režimo

---

¹ Assmann, Aleida. "Europe's divided memory." *Memory and theory in Eastern Europe*. Palgrave Macmillan, New York, 2013. 25–41.

² Ten pat.

³ Единая Россия. "Депутат напомнил об истории освобождения Освенцима". 2015.

⁴ https://er.ru/activity/news/deputat-napomnil-ob-istorii-osvobozhdeniya-osvencima_127038 Žiūrėta [2021–06–01]

⁴ Miller, Alexei. "Russia and Europe in memory wars". *Norwegian Institute of International Affairs*. (2020).

nusikaltimus“.⁵ Tai atskleidžia, kad XX a. atminties politikos klausimai išlieka aktualūs ir kuriantys naujus debatus tarp šių dviejų politinių subjektų: tiek ES, tiek Rusijos Federacijos.

Būtent II pasaulinio karo atmintis Rusijoje tapo vienu kertinių atramos taškų tiek formuojant užsienio politiką, tiek konstruojant nacionalinį šalies identitetą. Iki Sovietų Sąjungos griūties gyvavęs komunistinis naratyvas buvo atmetas, tačiau tinkamo pakaitalo ieškojimas Rusijoje kėlė naujus iššūkius. Anot M. Wijemars, kurį laiką į SSRS žlugimą buvo bandoma žiūrėti kaip į Rusijos pergalę, o ne Šaltojo karo pralaimėjimą. Kalbant apie II pasaulinį karą atminties politikos plotmėje, buvo bandoma pripažinti sovietų nusikaltimus prieš kitas tautas, nesiejant šių nusikaltimų su Rusija. Naudodama nacionalizatorių naratyvą Rusija save vaizdavo kaip auką ir siejo su kitomis posovietinėmis tautomis, patyrusiomis tą patį. Tačiau ši strategija nebuvo sėkminga, kadangi kaimyninės šalys sovietinius nusikaltimus vis tiek pirmiausia siejo su Rusija. 10-ojo dešimtmečio B. Jelcino politika, siekusi visiškai atmesti sovietinį naratyvą, suformavo idėjinį ir istorinį vakuumą šalyje, todėl reikėjo ieškoti naujo vienijančio identiteto, „nacionalinės idėjos“.⁶ Dėl to, kaip pastebi L. Moonyoung, po dešimtmečio savo identiteto ieškojimo, nusivylimo globalia sistema, Rusija ėmė linkti atgal prie sovietinės praeities vertybių ir tradicijų.⁷

Į valdžią atėjus V. Putinui Rusijoje vėl buvo grįžta prie atminties politikos klausimų. Pasak A. Miller, kurį laiką atminties politika neturėjo vieno aiškaus naratyvo, ir Kremliaus politiką atminties atžvilgiu galima buvo vadinti oportunistine – ji buvo pasiruošusi tiek priimti komunizmo nusikaltimų pasmerkimo, tiek neigimo strategijas, priklausomai nuo tinkamumo politinei situacijai.⁸ Galiausiai valstybei pavyko išnaudoti Didžiojo Tėvynės karo⁹ ir stalinizmo mitus, vaizduojant juos kaip aukso amžių. D. Khapaeva teigia, kad istorinė amnezija ir stalinizmo rehabilitavimas tapo svarbiausiais instrumentais konstruojant Rusijos atminties politiką.¹⁰ Tai atskleidžia ir T. H. Nelson atliktas tyrimas, analizuojantis naujus Rusijos mokyklinius vadovėlius, kuriuose pabrėžiami J. Stalino lyderystės gebėjimai ir industrializacijos laikotarpio laimėjimai, kurie padėjo Sovietų Sąjungai įveikti nacistinę Vokietiją II pasaulinio karo metu. Tuo tarpu kalbant apie stalinizmo represijas moksleiviams suteikiami

---

⁵ European Parliament. “European Parliament resolution on the 80th anniversary of the start of the Second World War and the importance of European remembrance for the future of Europe.” 2019.

<https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0098_EN.html> Žiūrėta [2021-06-01]

⁶ Wijemars, Mariëlle. *Memory politics in contemporary Russia: Television, cinema and the state*. Taylor & Francis, 2018.

⁷ Lee, Moonyoung. "Nostalgia as a Feature of" Glocalization": Use of the Past in Post-Soviet Russia." *Post-Soviet Affairs* 27.2 (2011): 158–177.

⁸ Miller, Alexei. “Russia and Europe in memory wars“. Norwegian Institute of International Affairs. (2020).

⁹ Didžiuoju Tėvynės karu Rusijoje vadinamas Sovietų Sąjungos karas su nacistine Vokietija, prasidėjęs 1941 m. atsidarius Rytų frontui. Jis laikomas viena iš II pasaulinio karo dalių.

¹⁰ Khapaeva, Dina. “Triumphant memory of the perpetrators: Putin's politics of re-Stalinization“. *Communist and Post-Communist Studies*. (2016).

tik „sausai faktai“ apie tai, kiek žmonių buvo suimta, kalinta ir mirė kalinimo metu.¹¹ Taip pat 2020 metais, tarsi atsakant į anksčiau minėtą ES rezoliuciją, Rusijoje buvo pateiktas įstatymo projektas, kuriuo siūloma Rusijos teritorijoje pripažinti negaliojančiu 1989 metais priimtą Molotovo–Ribentropo pakto pasmerkimą, nors visgi projektas iki galo nebuvo svarstomas, tačiau vis dar yra įvairių reikalavimų šį įstatymo projektą peržiūrėti iš naujo.¹² Taigi galima matyti, kad pačioje Rusijoje vyksta daug įvairių diskusijų Didžiojo Tėvynės karo atžvilgiu, ir atminties politika yra daug dinamiškesnė nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.

Oficialus Didžiojo Tėvynės karo naratyvas Rusijos kolektyvinėje atmintyje išlieka gajus, stipriai akcentuojama Sovietų Sąjungos herojiškumas ir pergalė, dažnai ignoruojant kitas istorijos puses.¹³ Vis dėlto, daugiausia tyrimų kalbančių apie II pasaulinio karo atmintį Rusijoje lygina Rusijos, Europos ir atskirų nacionalinių valstybių atmintis, tačiau nutylimos atminties sankirtos pačioje Rusijoje, todėl galima susidaryti vaizdinį, kad oficialus Rusijos istorinis pasakojimas šiuo klausimu yra visiškai vienalytis, o visuomenė Kremliaus atminties politikos atžvilgiu yra visiškai pasyvi. Žinoma, išimčių yra. Pavyzdžiui, rusų tyrėja O. Malinova remdamasi įtakinga M. Bernhard ir J. Kubik atminties režimų teorija¹⁴ ir konceptualizuodama 1917 m. Revoliucijos (–ų) šimtmečio minėjimą Rusijos Federacijoje, savo tyrime išskyrė svarbiausius atminties lauke veikiančius mnemoninius veikėjus ir palygino skirtingus veikėjų kuriamus naratyvus ir jų dinamiką.¹⁵ Tačiau bendrai Rusijos atminties politikos tyrimų kontekste, mažai dėmesio skiriama skirtingų mnemoninių veikėjų sąveikai, todėl labai svarbu atkreipti dėmesį, kokie veikėjai veikia, ir kokias strategijas jie naudoja bandydami formuoti Didžiojo Tėvynės karo kaip Rusijos pamatinio mito atmintį. O. Malinovos tyrime kaip vieni svarbiausių mnemoninių veikėjų Rusijoje yra išskirtos ir keturios Valstybės Dūmos partijos.¹⁶ Toks veikėjų išskyrimas leidžia kelti klausimą, kokį vaidmenį Rusijos Valstybės Dūma atlieka Didžiojo Tėvynės karo atminties formavime, ir ar įmanoma į jį žvelgti kaip į daugialypį darinį, potencialiai formuojantį skirtingus naratyvus ir atminties priešpriešas.

---

¹¹ Todd H. Nelson. “History as ideology: the portrayal of Stalinism and the Great Patriotic War in contemporary Russian high school textbooks“. *Post-Soviet Affairs*. (2015).

¹² Skėrytė, Jūratė. “Rusijos prašoma nesvarstyti įstatymo projekto dėl Molotovo–Ribentropo pakto”. LRT. (2020). <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1191618/rusijos-prasoma-nesvarstyti-istatymo-projekto-del-molotovo-ribentropo-pakto>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹³ Todd H. Nelson. “History as ideology: the portrayal of Stalinism and the Great Patriotic War in contemporary Russian high school textbooks“. *Post-Soviet Affairs*. (2015).

¹⁴ Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. *Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration*. Oxford University Press, 2016.

¹⁵ Малинова О. Ю. Коммеморация столетия революции(й) 1917 года в РФ: сравнительный анализ соперничающих нарративов. – *Полис. Политические исследования*. 2018. № 2. С. 37–56.

¹⁶ Ten pat.

Taigi pagrindinis darbo tikslas – atsakyti į klausimą, kaip Rusijoje formuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis. Šiam klausimui atsakyti bus pasitelkiami du šalutiniai tikslai: (1) išsiaiškinti, koks yra parlamentinių partijų vaidmuo Rusijoje institucionalizuojant ir formuojant Didžiojo Tėvynės karo atmintį, ir (2) išanalizuoti, kokį diskursą kuria ir kokius naratyvus pasitelkia Rusijos parlamentinės partijos formuodamos Didžiojo Tėvynės karo atmintį.

Siekiant atsakyti į iškeltus klausimus visų pirma, (1) pasitelkiant atvejo studijos metodą bus bandoma nustatyti, kokį vaidmenį Rusijos Dūma ir joje esančios politinės partijos užima formuojant atminties politiką, taip pat (2) remiantis kritinės diskurso analizės metodu ir istorinio naratyvo siužeto kriterijais, išskirtais O. Malinovas, bus tiriami keturių pagrindinių ir reikšmingiausių Rusijos Federacijos parlamentinių partijų – Vieningosios Rusijos, Rusijos Federacijos Komunistų Partijos (KPRF), Rusijos Liberalų Demokratų Partijos (LDPR), ir Teisingosios Rusijos – oficialių internetinių puslapių turinys 2020 metais. Šie metai pasirinkti todėl, kad nagrinėjamas partijų diskursas minint 75–ąsias Pergalės dienos metines. Kritinės diskurso analizės metodas pasirinktas todėl, kad veikėjas čia matomas kaip gana aktyvus diskurso formuotojas, nors ir yra apribotas struktūros ir socialinių sąlygų.¹⁷

Darbo uždaviniai, leisiantys įgyvendinti pagrindinį darbo tikslą, yra tokie:

1. Atlikti Rusijos Federacijos valstybinės Dūmos ir partijų vaidmens formuojant atminties politiką Rusijoje atvejo studiją.
2. Taikant kritinės diskurso analizės metodą, pagal O. Malinovas iškeltus naratyvo siužeto kriterijus aprašyti, kaip formuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis Rusijoje.
3. Konceptualizuoti mnemoninius veikėjus, veikiančius Rusijos Federacijos valstybinėje Dūmoje, ir jų įtaką atminties režimui Rusijoje.
4. Išvadose išnagrinėjus partijų diskursus ir konceptualizavus jų kuriamus naratyvus bus bandoma atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą, kaip Rusijos Federacijoje yra institucionalizuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis.

Šie uždaviniai atitinka tyrimos struktūrą. Pirmoje dalyje bus plačiau aprašoma socialinių atminties studijų teorija, konceptualizuojamos kolektyvinės atminties sąvokos, taip pat plačiai aprašoma M. Bernhard ir J. Kubik mnemoninių veikėjų ir atminties režimų teorija. Antrojoje dalyje aprašomi atvejo studijos ir kritinės diskurso analizės metodai ir bendra darbo metodologija. O trečiojoje dalyje bus aprašoma empirinė tyrimo dalis, sudaryta iš uždaviniuose išryškintų punktų. Išvadose bus pateikiami darbo rezultatai, atsakantys į pagrindinius darbo klausimus.

---

¹⁷ Girkontaitė, Agnė. "Struktūros ir veikėjo santykis diskurso analizėje." *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 42 (01) (2018): 45–72.

1. SOCIALINĖS ATMINTIES STUDIJOS IR MNEMONINIAI VEIKĖJAI

1.1. Socialinės atminties studijos ir kolektyvinės atminties koncepcijos

Prieš imantis tirti Rusijos Didžiojo Tėvynės karo atminties institucionalizavimą ir formavimą, visų pirma reikėtų apibrėžti svarbiausias socialinės atminties studijų ir kolektyvinės atminties tyrimų lauke naudojamas sąvokas ir jų tarpusavio ryšius. Pasak J. K. Olick ir J. Robbins, socialinės atminties studijos neturi aiškios paradigmos, yra tarpdisciplininės ir išcentruotos. Iš pradžių akademinėje erdvėje socialinė atmintis buvo matoma kaip žinojimo sociologijos pogrupis, analizuojantis tokias praktikas kaip įvairūs minėjimai, paminklai ir nagrinėjantis tradicijas, mito ir identiteto idėjas, tačiau laikui bėgant atminties studijos tampa vis savarankiškesnės, giliau konceptualizuojamos.¹⁸ Vienas iš būdų nuosekliai tirti atmintį yra suvokiant ją per keturias plotmes: vietas, veikėjus, naratyvus ir įvykius (angl. *SANE – sites, agents, narratives, events*).¹⁹ Daugiausia dėmesio šiame darbe bus skiriama veikėjams, jų sąveikai bei jų kuriamiems naratyvams, atkreipiant dėmesį į tai, kaip vietos ir laiko (įvykių) plotmės pasireiškia tuose naratyvuose.

Pirmasis kolektyvinės atminties sąvoką suformulavo Maurice Halbwachs. Pasak jo, šalia individualios atminties egzistuoja ir kolektyvinė atmintis, kuri skleidžiasi visuomeninėje sąmonėje ir tuo pačiu daro įtaką individo atminčiai. Kolektyvinę atmintį galima apibrėžti kaip bendrus socialinės grupės prisiminimus, žinias ir informaciją, kuri formuoja tų grupių identitetą.²⁰ XX a. 6–7 dešimtmetyje buvo vėl stipriai susidomėta M. Halbwachs teorija ir bendru socialiniu praeities konstravimu. Pasak B. Schwartz, tai paskatino trys intelektualinės kairiaja socialine kritika paremtos srovės: multikultūralistų, postmodernistų ir hegemonijos teoretikų. Visų pirma, multikultūralistai atkreipė dėmesį į tai, kad oficiali istoriografija gali būti tam tikro kultūrinio dominavimo šaltiniu, ir siekė atkreipti dėmesį į tam tikrais istoriniais periodais represuotų visuomenės grupių atmintį. Taip pat postmodernistai siekė atkreipti dėmesį į istorijos, atminties ir galios santykį. Galiausiai hegemonijos teoretikai pateikia klasėmis pagrįstą atminties politiką, pabrėždami atminties ginčus, populiariąją atmintį ir praeities instrumentalizavimą politiniams tikslams.²¹

---

¹⁸ Olick, Jeffrey K., and Robbins, Joyce. "Social Memory Studies: From "Collective Memory" to the Historical Sociology of Mnemonic Practices." *Annual Review of Sociology*, 24(1).(1998): 105–140.

¹⁹ Björkdahl, Annika, et al. "Memory politics, cultural heritage and peace: Introducing an analytical framework to study mnemonic formations." *Cultural Heritage and Peace: Introducing an Analytical Framework to Study Mnemonic Formations (October 2017)*. *Research Cluster on Peace, Memory & Cultural Heritage Working Paper Series 1* (2017).

²⁰ Halbwachs, Maurice. *On collective memory*. University of Chicago Press, 1992.

²¹ Schwartz, Barry. "Introduction: the expanding past." *Qualitative Sociology* 19.3 (1996): 275–282.

Beje, būtent ši su A. Gramsci kultūrinės hegemonijos idėja susijusi kritika, santykinai dažnai pritaikoma kalbant apie imperines valstybes, taip pat ir Rusiją. Kultūrinė hegemonija – tai vienos valdančiosios klasės dominavimas kultūriškai diversifikuotoje visuomenėje, kuomet formuojama tos visuomenės kultūra – vertybėmis, papročiais ir bendru suvokimu, kad internalizuota vyraujančios valdančiosios klasės ideologija ir pasaulėžiūra taptų priimta kultūrine norma.²² Todėl nenuostabu, kad B. Molden kultūrinės hegemonijos idėją susieja ir paverčia atminties hegemonijos idėja. Tokia atminties hegemonija nustato vieną konkretų naratyvą kaip beveik natūralų visuotinumą ir delegitimizuoja alternatyvias samprotavimo formas. Tokiu būdu valdžia įtvirtinama ne tik prievartos būdu, bet ir įtvirtinant valdančiojo bei valdomojo kultūrinį konsensumą, kuris leidžia užmaskuoti dabarties istoriškumą ir istorinės raidos procesus bei jų vystymąsi. Valdančios grupės to pasiekia tik ignoruodamos faktą, kad istoriniai įvykiai visada gali būti įvykę kitaip ar atsiskleisti iš skirtingų perspektyvų, arba teigdami, kad bet koks kitoks rezultatas būtų blogesnis scenarijus. Jie stabilizuoja galią sėkmingai sukūrę tariamai teleologinį ir tiesinį istorinį pasakojimą, kuriame negalimos kitokios alternatyvios praeities versijos. Taigi istorijos ir atminties politiką bet kurioje visuomenėje lemia galios santykiai tarp hegemoninių pagrindinių naratyvų, jiems nepaklūstančių kontratminčių ir tylios daugumos, kurių istorinė patirtis retai išreikšta viešumoje. Tad galios santykius, būdingus kolektyvinei atminčiai, galima gerai užfiksuoti taikant šią adaptuotą hegemonijos teoriją.²³

Taip pat populiaru yra kita žiūros perspektyva, kuri atmintį analizuoja ne iš galios perspektyvos, bet kaip natūralų komunikacinį procesą. Žvelgiant iš šios perspektyvos didesnis dėmesys atkreipiamas į atminties lauke veikiančius veikėjus, o ne jų veiksmus lemiančius struktūrinius veiksnius. Šiam požiūriui daug dėmesio skyrė Jan Assman, išskirdamas tiek jau minėtą individualią atmintį, tiek komunikacinę ir kultūrinę atmintį. Pasak jo, komunikacinė atmintis formuojasi bendraujant kasdieninėje aplinkoje – tai „gyvoji“ atmintis, medijuojama per pačių žmonių prisiminimus; kultūrinė atmintis gali būti apibrėžta per įvairių istorinių simbolių ir objektų lauką, medijuojama per tam tikrus kultūrinius produktus, tokius kaip filmai, socialinė medija ir kt.²⁴ Pierre Nora šiuos produktus vadina atminties vietomis (pranc. *lieu de memoire*), kurios gali skleisti per įvairias kultūrinės lankytinas vietas, praktikas ir išraiškas, kylančias iš bendros praeities.²⁵ Šie atminties produktai leidžia pažvelgti į konstruojamus atminties naratyvus per vietos plotmę ir jos panaudojimą.

---

²² Gramsci, Antonio. *Prison Notebooks Volume 2*. Vol. 2. Columbia University Press, 2011.

²³ Molden, Berthold. "Resistant pasts versus mnemonic hegemony: On the power relations of collective memory." *Memory Studies* 9.2 (2016): 125–142.

²⁴ Assmann, Jan A. Erll & A. Nünning (ed.). "Communicative and cultural memory". *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*. (2008). 109–118.

²⁵ Nora, Pierre, and Astrid Erll. *Les lieux de mémoire*. Vol. 3. Paris: Gallimard, 1997.

Toliau pabrėžiant veikėjų svarbą, J. K. Olick ir J. Robbins siūlo analizuoti ne kolektyvinę atmintį *per se*, sąlygojamą struktūros ir socialinių sąlygų, bet atskiras mnemonines praktikas, sąlygojamas atminties veikėjų. Šis požiūris leidžia geriau suprasti būdus, kuriais susipina praeitis ir dabartis nekalbant apie tam tikrą mistinę grupės sąmonę, tačiau apibrėžiant konkrečias atminties kūrimo institucines sritis siekiant geriau suprasti, kas produkuoja, ir kas naudojasi atmintimi.²⁶

Šis požiūris puikiai susisieja su W. Kansteiner siūloma prieiga, atmintį konceptualizuoti kaip trijų tipų istorinių veiksnių sąveikos rezultata: (a) intelektualinės ir kultūrinės tradicijos, kuri sudaro visus mūsų praeities vaizdus, (b) atminties gamintojų, kurie selektyviai perima ir manipuliuoja šiomis tradicijomis, ir c) atminties vartotojų, kurie naudojasi, ignoruoja arba transformuoja tokius artefaktus pagal savo interesus.²⁷ Taigi iš šios koncepcijos galime matyti tam tikrą atminties gamintojų ir vartotojų sąveiką. Pavyzdžiui, Richard N. Lebow tirdamas kolektyvinę atmintį pokario Europoje sutelkia dėmesį į tai, ką jis vadina *institucine atmintimi*. Ši koncepcija apibūdina politinio elito, jų šalininkų ir oponentų, kitaip tariant atminties gamintojų, pastangas konstruoti praeities įvykių prasmes ir primesti jas kitiems visuomenės nariams.²⁸ Tuo tarpu Vivien Schmidt teigia, jog svarbu sutelkti dėmesį tiek į ginčijamus oficialių valstybės veikėjų praeities aiškinimus, tiek į tai, kaip šios idėjos yra kuriamos, kaip joms daroma įtaka iš apačios, kaip jos remiasi ir konfliktuoja su kitais naratyvais, vyraujančiais visuomenės viduje, t.y. pažvelgti iš atminties vartotojų pusės. Tokią praktiką ji vadina *diskursyviuoju institucionalizmu*.²⁹

Šiame darbe bus bandoma pažvelgti į kolektyvinės atminties formavimą iš atminties gamintojų perspektyvos, kadangi Rusijoje didelė dalis mnemoninių praktikų yra įgyvendinama iš viršaus.

1.2. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimai

Mnemonių veikėjų ir jų kuriamų atminties režimų specifikai nagrinėti tinka Michael Bernhard ir Jan Kubik siūloma teorinė prieiga. Ši prieiga buvo plačiai naudota nagrinėjant demokratinių posovietinių valstybių atminties režimų praėjus 20 metų po jų nepriklausomybės atgavimo žlugus SSRS. Autoriai analizuodami atminties politikoje veikiančius mnemoninius veikėjus ir jų sąveikas

---

²⁶ Olick, Jeffrey K., and Robbins, Joyce. "Social Memory Studies: From "Collective Memory" to the Historical Sociology of Mnemonic Practices." *Annual Review of Sociology*, 24(1).(1998): 105–140. doi:10.1146/annurev.soc.24.1.105

²⁷ Kansteiner, Wolf. "Finding meaning in memory: A methodological critique of collective memory studies." *History and theory* 41.2 (2002): 179–197.

²⁸ Lebow, Richard Ned. "The Memory of Politics in Postwar Europe." *The Politics of Memory in Postwar Europe*, edited by Richard Ned Lebow, Wulf Kansteiner, and Claudio Fogu, 1–39. Durham, NC: Duke University Press. (2006).

²⁹ Schmidt, Vivien A. "Discursive Institutionalism: The Explanatory Power of Ideas and Discourse." *Annual Review of Political Science* 11. (2008): 303–326.

konceptualizuoja demokratinių šalių atminties režimus. Tačiau ką ji padeda pasakyti apie atminties režimus nedemokratinėse valstybėse, pavyzdžiui, posovietinėje Rusijoje?

Visų pirma galima pastebėti, kad M. Bernhard ir Kubik siūlomoje koncepcijoje mnemoninių veikėjų tipologija yra gana universali. Mnemoniniai arba atminties veikėjai – tai politinės jėgos, suinteresuotos sau palankiomis praeities interpretacijomis. Dažniausiai jie instrumentaliai konstruoja praeitį tokia linkme, kuri būtų efektyviausia siekiant legitimuoti galios gavimą ir išlaikymą. Generuodami mnemoninių veikėjų tipologiją autoriai remiasi H. Laswell politikos apibrėžimu: *kas gauna ką, kada ir kaip*³⁰, pridėdami klausimą: *kodėl*, ir pritaikydami jį klausimui, kaip politinės jėgos naudojasi praeities interpretacijomis. Konkrečiai jie išskiria penkis klausimus, pagal kuriuos nustato mnemoninių veikėjų tipus:

- *Kas* dalyvauja atminties politikoje?
- *Kokią* kolektyvinės atminties viziją jie mato?
- *Kada* (kokioje laiko plotmėje) įvykiai yra prisimenami?
- *Kaip* veikėjai veikia ir kokias strategijas veikėjai pasitelkia mnemoninėje kovoje?
- *Kodėl* yra svarbu įsitraukti į mnemonines kovas?

Pagal šiuos klausimus autoriai identifikuoja keturis mnemoninių veikėjų idealiuosius tipus: mnemoninius kovotojus (angl. *mnemonic warriors*), mnemoninius pliuralistus (angl. *mnemonic pluralists*), mnemoninius neigėjus (angl. *mnemonic abnegators*) ir mnemoninius perspektyvistus (angl. *mnemonic prospectives*):

- a) Mnemoniniai kovotojai siekia pabrėžti stiprią liniją tarp savęs – „tikrosios“ praeities vizijos nešėjų, ir kitų veikėjų, kurie kultivuoja „neteisingas“ istorijos versijas. Jie tiki, kad istorinė tiesa yra pasiekama ir, kai ji yra pasiekta, ji turi tapti socialinio ir politinio gyvenimo pagrindu. Jie vadovaujasi vienakrypčio, mitologizuoto laiko vizija, t.y. įvykius prisimena mitologizuotos praeities laiko plotmėje. Nediskutuodami ir vengdami kompromiso su kitokios praeities palaikytojais, jie siekia paneigti kitų galią ir delegitimizuoti alternatyvias praeities versijas, nes jų tikroji vizija legitimizuoja jų pretenziją į galią.³¹
- b) Priešingą poziciją atstovauja mnemoniniai pliuralistai, šalia savo praeities vizijos priimantys ir kitas, alternatyvias, atstovaujamas oponentų. Jie linkę diskutuoti apie praeitį, net jei nesutinka su kito nuomone, ieškodami „tiesos“ ir vietų, kur skirtingos atmintys persidengia.

---

³⁰ Lasswell, Harold. "Politics: Who gets what, when, how." Literary Licensing: Whitefish, Montreal (2012).

³¹ Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration. Oxford University Press, 2016, 13 p.

Jie palaiko idėją, kad yra galimos kelios skirtingos atminties laiko plotmės. Mnemoniniai pliuralistai kelia klausimą, kaip sukonstruoti tokį atminties politikos lauką, kuriame galėtų bendrai egzistuoti ir kurti dialogą prieštaraujančios vizijos.³²

- c) Trečiajai pozicijai atstovauja mnemoniniai neigėjai, siekiantys išvengti atminties politikos klausimų. Jie arba nesidomi, arba nemato naudos įsitraukiant į atminties politikos klausimus. Taip nutinka dėl dviejų priežasčių. Pirma, šalis turi (arba neigėjai daro tokią prielaidą) suvienytą ir plačiai paplitusią praeities viziją. Tokia vizija vyrauja, kol neatsiranda jokių politinių veikėjų, randančių efektyvią diskursyvią strategiją ginti marginalizuotą, kontrahegemoninę viziją, prieštaraujančią dominuojančiam naratyvui. Antra, kai politinis veikėjas pasirenka likti už atminties politikos ribų nepaisant to, kaip elgiasi kiti veikėjai. Praeitį mnemoniniai veikėjai vertina kaip naudingą rezervuarą, iš kurio galima semtis patirties, savo dėmesį jie koncentruoja į dabarties problemas. Toks patogus ir tikslingas užmiršimas taip pat gali būti taikomas tokių veikėjų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai gali būti laikomi atsakingais už socialines praeities traumas.³³
- d) Galiausiai, mnemoniniai perspektyvistai tiki, kad jie išsprendė istorijos galvosūkį ir žino, kaip sukurti geresnę ateitį. Jie teigia, kad turint supratimą, kas buvo negerai su praeitimi ir yra su dabartimi, galima sukurti trokštamą postistorinę ateities viziją. Kai mnemoniniai perspektyvistai nebūna valdžioje, jie prieštarauja esamam *status quo*, tačiau politinę sistemą jiems būnant valdžioje jie laiko geriausia ir vienintele galinčia nuvesti valstybę į transistorinę pabaigą. Būdami valdžioje jie bando mobilizuoti visos populiacijos pastangas pasiekti jų trokštamą galutinę valstybę. Mnemoninių perspektyvistų strategija agresyvumu panaši į mnemoninių kovotojų, tačiau jų veiksmai teisinami ne įtvirtinant juos praeityje, o kuriant geresnės ateities perspektyvą. Jei jie kalba apie praeitį, tai bandydami paryškinti istorines neteisybes arba švęsdami pasipriešinimą toms neteisybėms.³⁴

Priklausomai nuo to, kokia mnemoninių veikėjų konfigūracija susiklosto valstybės atminties politikos lauke, susiformuos atitinkami atminties, arba mnemoniniai, režimai. Juos apibrėžti galima kaip kultūrinių ir institucinių praktikų rinkinius, kurie yra sukurti viešai paminėti ar prisiminti vieną ar kelis praeities įvykius, ar tam tikrą atskirą atminties procesą.³⁵ Įprastai atminties režimai yra nestabilūs ir

---

³² Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. *Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration*. Oxford University Press, 2016, 14 p.

³³ Ten pat, 14 p.

³⁴ Ten pat, 14 p.

³⁵ Ten pat, 17 p.

nuolat besikeičiantys dėl atminties veikėjų kaitos tam tikrų atminties problemų svarbumui (angl. *salience*) padidėjus (pavyzdžiui, vykstant metinėms ar minėjimams) ar kilus nepasitenkinimui esamu atminties režimu. Skirtingos mnemoninių veikėjų konfigūracijos atminties lauke daro įtaką tam, koks atminties režimas vyraus šalyje.³⁶

Pavyzdžiui, jei į atminties lauką įžengia mnemoniniai kovotojai, režimas tampa susiskaldęs (angl. *fractured*), o jei nėra nei vieno kovotojo, atminties režimas gali būti arba suvienytas (angl. *unified*), arba ramstinis (angl. *pillarized*). Ar režimas bus suvienytas ar ramstinis, priklauso nuo mnemoninių neigėjų ir mnemoninių pliuralistų pasiskirstymo. Jei atminties lauke egzistuoja skirtingos praeities interpretacijos tarp veikėjų, bet jie yra tolerantiški priešingai nuomonei ir nepolitizuoja atminties klausimų, tuomet susiformuos ramstinis atminties režimas. Galiausiai, jei atminties lauke neiškyla jokių mnemoninių konfliktų ir yra bendras sutarimas dėl praeities, tokius atminties režimus galime vadinti suvienytais, tokiu atveju visi atminties veikėjai tampa atminties neigėjais. Taip gali atsitikti dėl dviejų priežasčių. Pirma, aukštas konsensuso dėl praeities lygis šalyje lemia tai, kad atminties politika tampa ne tokia svarbi problema. Antra, universalus neigimo logika gali atsirasti dėl potencialaus pavojaus politizuojant praeitį.³⁷

Veikdami atminties lauke mnemoniniai veikėjai yra apriboti įvairių struktūrinių ir kultūrinių suvaržymų, todėl jie veikia pasitelkdami įvairias strategijas savo atminties vizijai įtvirtinti. Galima daryti prielaidą, kad autoritariniuose režimuose šie suvaržymai pasireiškia dar stipriau dėl tam tikro naratyvo dominavimo, galima pastebėti ir žodžio laisvės suvaržymų.

1.3. Mnemoninių veikėjų suvaržymai ir strategijos

Aptarus mnemoninių veikėjų ir atminties režimų klasifikaciją, svarbu suprasti, kokie veiksniai lemia mnemoninių veikėjų pasirinkimus formuojant savo atminties politiką. M. Bernhard ir J. Kubik išskiria kultūrinius ir institucinius suvaržymus, su kuriais susiduria mnemoniniai veikėjai, ir taip pat aprašo veikėjų taikomas strategijas, renkantis savo poziciją atminties lauke.³⁸

Visų pirma, mnemoniniai veikėjai susiduria su struktūriniais/instituciniais suvaržymais. Veikėjų galia tarpusavio santykiuose yra vienas svarbiausių faktorių, lemiančių efektyvų įsitraukimą į atminties politiką. Tai priklauso nuo to, ar valstybės tranzicija iš pokomunistinio režimo buvo labiau reformistinė

---

³⁶ Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. *Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration*. Oxford University Press, 2016, 15 p.

³⁷ Ten pat, 17 p.

³⁸ Ten pat, 18 p.

ir liberalizuota, ar pokyčiai vyko lėtai, ar įvyko staigūs pasikeitimai. Taip pat stipresniam įsitraukimui į atminties politiką įtaką daro tai, kiek stipri yra kairiųjų ir dešiniųjų skirtis šalyje.³⁹

Antra, atsidūrę atminties politikos lauke mnemoniniai veikėjai susiduria su jau egzistuojančiais kultūriniais repertuarais, kurių formavimasis ir propagavimas yra už veikėjų kontrolės ribų. Kiekvienos valstybės oficialūs ir populiarūs prisiminimai yra konstruojami per skirtingus naratyvus, kurie reiškiasi per įvairias medijas ir skleidžiasi kultūrinės atminties plotmėje. Mnemoniniai veikėjai kurdami savo atminties politikos strategiją privalo atsižvelgti į šiuos kultūrinius repertuarus ir rezonuoti su jais. Taip pat kultūrinius suvaržymus lemia egzistuojančios etninės, religinės, lingvistinės skirtys, kurios, jei politizuotos, gali daryti įtaką atminties politikos kūrimui.⁴⁰

Nepaisant aukščiau minėtų institucinių ir kultūrinių suvaržymų, mnemoniniai veikėjai gali kurti savo strategijas ir daryti sprendimus. Pavyzdžiui, esamos vyriausybės pasirinkimas minėti kažkokį įvykį, turės poveikį tam, kaip kiti veikėjai dalyvaus ar reaguos į minėjimą. Taip pat mnemoniniai veikėjai dažnai išnaudoja sluoksniavimo strategiją, kai vieno istorinio įvykio minėjimas susiejamas su kitų įvykių atminties kultivavimu. Sluoksniavimas gali sustiprinti arba susilpninti socialinį, politinį, kultūrinį poveikį tam tikro įvykio minėjimui.⁴¹

Galiausiai mnemoniniai veikėjai gali pasirinkti, koku būdu kurti savo naratyvo siužetą.⁴² Priešingai nei profesionalioje historiografijoje, atminties politikoje „dirbama“ su supaprastintais naratyvais, kurie redukuoja kompleksiškus ir prieštarigus istorinius procesus į lengvai suprantamas, emocionaliai įkrautas schemas. O. Malinova savo tyrime apie Rusijos atmintį 1917 m. revoliucijos atžvilgiu, vadovaujasi penkiais istorinio naratyvo siužeto kriterijais, kuriais bus remiamasi ir šiame tyrime. Ji išskiria penkias naratyvo kūrimo dalis:

1. Pagrindinė istorijos idėja, susijusi su atitinkamo mnemoninio veikėjo misija, politine programa, tapatybe;
2. Siužetas, kur dėmesys dažnai sutelkiamas į trauminės patirtis, kurias Rusija patyrė XX amžiuje, skirtingas šių traumų ir jų priežasčių vertinimas;
3. Tam tikri elementai ar įvykiai, tarp kurių kuriasi priežastiniai ryšiai, ir selektyvus jų pasirinkimas, suvokiant, kad tai kas pamiršta yra ne mažiau svarbu nei tai, kas prisimenama. Čia svarbu atkreipti dėmesį į aukščiau minimą įvykių sluoksniavimo strategiją, siejant vienus įvykius su kitais;

---

³⁹ Ten pat, 19 p.

⁴⁰ Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. *Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration*. Oxford University Press, 2016, 24 p.

⁴¹ Ten pat, 28 p.

⁴² Ten pat, 25 p.

4. Veikėjai, protagonistai ir antagonistai, dažnai kuriamos sąsajos tarp istorinių veikėjų ir šiuolaikinių atminties politikos lauke vyraujančių veikėjų;
5. Pamokos, kurias reikia išmokti iš istorinės patirties, tam tikras „istorijos moralas“.⁴³

Taip pat kalbėdami apie mnemoninių veikėjų kultūrinės strategijas M. Bernhard ir Kubik kalba ir apie pokomunistinių valstybių partijų, formuojančių naują politinį identitetą, strateginius sprendimus. Buvusios komunistinės partijos ir politikai yra suvaržyti savo komunistinės praeities, todėl jų strategijų formavimas yra specifinis. Galima išskirti tris partijų tipus, kurie pasireiškia pokomunistinėse valstybėse: *neokomunistai*, kurie atmetė sistemos reformavimąsi, *socialdemokratai* – relegitimavę savo dalyvavimą politinėje sistemoje ir *galios partijos* – laikančios save nacionalistinėmis arba nepriskirinčios savęs jokiai ideologijai, tik galios siekiai.⁴⁴ Pastarosios dar vadinamos statinės orientacijos partijomis, būdamos valdžioje siekia nuvertinti buvusios sistemos represinius ir ideologinius aspektus ir pervertinti jos pasiekimus. Tokių partijų sėkmė priklauso nuo režimo autoritariškumo. Tokios galios partijos kliaudamosis nacionalistiniu diskursu bando legitimizuoti savo galią selektyviai rinkdamosis komunistinės praeities elementus, kurie sustiprina nacionalinį meistriškumą ir prestižą. Tokios partijos dažnai kliaunasi patrimonializmo tinklais.⁴⁵

Šios teorinės prieigos leis geriau pažvelgti į Rusijos Federacijos atminties politikos institucionalizavimą, siekiant suprasti, kokie mnemoniniai veikėjai veikia, kokias strategijas naudoja ir kokį atminties režimą jie kuria.

---

⁴³ Малинова О. Ю. Коммеморация столетия революции(й) 1917 года в РФ: сравнительный анализ соперничающих нарративов. – Полис. Политические исследования. 2018. № 2. С. 37–56.

⁴⁴ Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration. Oxford University Press, 2016, 25 p.

⁴⁵ Ten pat, 26 p.

2. METODOLOGIJA

2.1. Atvejo studija

Siekiant geriau suprasti, kokį vaidmenį Rusijos atminties politikos institucionalizacijos ir formavimo procese turi parlamentinės partijos bus atliekama atvejo studija. Dažnai šis metodas yra kritikuojamas dėl prastai įrėmintų ir negeneralizuotų teorijų, šališko atvejų pasirinkimo, nedisciplinuoto tyrimo dizaino, silpno empirinio svarto (t.y. daug kintamųjų, mažai atvejų), subjektyvumo, nereplikabilumo ir priežastinio determinizmo, tačiau svarbu suprasti, kad atvejo tyrimas leidžia pažvelgti giliau į konkretų atvejį, jo subtilybes ir atrasti naujų įžvalgų susijusių su egzistuojančių interpretacijų vertinimu ir tikrinimu.⁴⁶ A. Lijphart išskyrė šešis atvejo studijos idealius tipus: teorinius arba aprašomuosius, interpretuojamuosius, generuojančius hipotezes arba žvalgomuosius, patvirtinančius teoriją, paneigiančius teoriją ir nukrypstančio atvejo.⁴⁷

Aprašomoji atvejo studija leidžia apibūdinti tam tikrą reiškinį nagrinėjant visus pasiekiamus jį apibūdinančius duomenis.⁴⁸ Pasak S. McDonough ir J. McDonough tokie tyrimai gali turėti pasakojamąją formą, kuri ir bus pasitelkiama šiame tyrime.⁴⁹ Šioje atvejo studijoje atveju gali būti traktuojama Rusijos Federacijos valstybinės Dūmos veikla ir vaidmuo atminties politikos institucionalizavime ir formavime. Ši aprašomoji atvejo studija ypač svarbi siekiant apžvelgti, kokią įtaką Valstybės Dūma daro atminties politikos procesams Rusijoje, ji leis plačiau suvokti lauką, kuriame veikia keturios pagrindinės Rusijos partijos, kas užtikrina jų įtaką atminties politikos formavimui ir su kokiais pagrindiniais iššūkiais jos susiduria.

Atliekant tyrimą bus naudojamosi įvairiais duomenimis: akademinė literatūra, Rusijos Federacijos valstybinės Dūmos dokumentais ir stenogramomis, įvairia viešai prieinama internetinių portalų medžiaga ir kt. Bus tiriamas parlamento vaidmuo nuo 2007 metų, kuomet susiformavo tokia Valstybės Dūmos sudėtis, kurioje vyrauja keturios pagrindinės tyrime nagrinėjamos partijos.

2.2. Kritisė diskurso analizė

---

⁴⁶ Gerring, John. *Case study research: Principles and practices*. Cambridge university press, 2006.

⁴⁷ Lijphart, Arend. "Comparative Politics and the Comparative Method." *The American Political Science Review*, vol. 65, no. 3, (1971): 682–693.

⁴⁸ Zainal, Zaidah. "Case study as a research method." *Jurnal kemanusiaan* 5.1 (2007).

⁴⁹ McDonough, Steven, and J. McDonough. "Research methods as part of English language teacher education." *English Language Teacher Education and Development* 3.1 (1997): 84–96.

Atlikus atvejo studiją toliau darbe vadovaujantis teorinėje dalyje aprašytais naratyvų siužeto elementais bus atliekama pagrindinių Rusijos Federacijos parlamentinių kritinė partijų diskursų analizė.

Kritinė diskurso analizė atsirado XX a. devintajame dešimtmetyje kaip nauja tokių mokslininkų kaip N. Fairclough, R. Wodak ir T. A. van Dijk darbo kryptis. Ši metodologinė prieiga bando peržengti kritinės lingvistikos disciplinos ribas taikant ją kritinėje socialinėje teorijoje, bandant suformuluoti santykį tarp diskursų ir socialinių praktikų, kuriose tie diskursai įtvirtinti.⁵⁰ Pasak N. Fairclough diskursas – kalbos arba teksto kūrimo ir interpretavimo procesas, kuris gali būti konstruojamas socialinėje plotmėje.⁵¹ Kritinė diskurso analizė – tarpdisciplininė metodologinė prieiga tyrinėti diskursui, jį suprantant kaip socialinę praktiką. Ji leidžia analizuoti tuos socialinės sąveikos atvejus, kurie įgauna visišką ar dalinę kalbinę formą ir tampa kalbos aktais, siekiant atskleisti kalbinėse praktikose užkoduotą ideologinį krūvį ir galios santykius.⁵² Tad darbe bus bandoma atskleisti, kokį ideologinį krūvį slepia Rusijos parlamentinių partijų diskursas, ir kokie galios santykiai vyrauja tarp jų.

Praktinei kritinei diskurso analizei įgyvendinti puikiai tinka N. Fairclough siūloma trijų lygių schema, formuluojanti į tekstą orientuotą diskurso analizę metodą. I. Vinogradnaitė metodinėje priemonėje diskurso analizei tirti puikiai apibrėžia šias tris dimensijas:

1. Diskursas kaip tekstas. Šiame etape svarbiausia atlikti tinkamą analizuojamų tekstų aprašymą. Šiame lygmenyje tekstai aprašomi išskiriant įvairius formalius teksto požymius, tokius kaip – žodynas, gramatika, struktūra.
2. Diskursas kaip diskursyvi praktika. Diskursyvios praktikos – tai socialinės praktikos, kurios reiškiasi vienokios ar kitokios formos kalbėjimu. Įvairios diskursyvios praktikos turi tam tikras savo taisykles ir kalbėjimo būdus, todėl aptarus tekstines diskurso subtilybes, svarbu atlikti jų interpretaciją suvokiant tikrąjį diskursyvių praktikų pobūdį.⁵³ Pasak R. Wodak ir M. Reisigl, analizuojant tekstus susijusius su tautine tapatybe (šio tyrimo atveju kolektyvine atmintimi kaip tos tapatybės dalimi) siekiant atskleisti veikėjų diskursyvias mikrostrategijas tyrimą galima orientuoti į šiuos klausimus:
  - Kaip lingvistiškai įvardijami ir nurodomi asmenys (referentinės strategijos)?
  - Kokie bruožai ir savybės jiems priskiriami (predikatinės strategijos)?

---

⁵⁰ Van Leeuwen, Theo. "Critical discourse analysis." *The international encyclopedia of language and social interaction* (2015): 1–7.

⁵¹ Fairclough, Norman. *Language and power*. Pearson Education, 2001.

⁵² Fairclough, Norman, and Wodak, Ruth. "Critical Discourse Analysis." In T. A. Van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies 2 (A Multidisciplinary Introduction)* London: Sage. (1997):258–284.

⁵³ Vinogradnaitė, Inga. "Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas: metodinė priemonė politikos mokslų studentams." Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (2006)

- Kokiais argumentais ir argumentavimo schemomis konkretūs asmenys ar socialinės grupės bando pagrįsti ir įteisinti kitų atskirtį, diskriminaciją ir išnaudojimą (argumentavimo strategijos ir argumentacinės ydos)?
  - Iš kokio požiūrio taško šie pavadinimai, priskyrimai ir argumentai yra išreikšti (perspektyvos ir rėminimo strategijos)?
  - Ar tam tikri pasakymai yra sušvelninami ar sustiprinami (švelninimo ir intensyvinimo strategijos)?⁵⁴
3. Diskursas kaip socialinė struktūra. Galiausiai labai svarbu paaiškinti, kokie yra diskurso efektai socialinėje erdvėje, kokią poziciją palaiko diskursą kuriantys veikėjai, kokį ideologinį krūvį turi tam tikras diskursas, kokius galios santykius visuomenėje jis formuoja. Šiame lygmenyje siekiama atsakyti į klausimą, kodėl įsigali tam tikras tikrovės suvokimas. Šį etapą dar galima vadinti diskurso aiškinimu.⁵⁵ Šiame lygmenyje galima išskirti ir makrostrategijas, kuriomis vadovaujasi diskursą formuojantys veikėjai:
- Visų pirma, konstruktyvi strategija siekia konstruoti ir įtvirtinti tam tikrą kolektyvinės atminties viziją, iškeliant vienybę, tapatinimąsi ir solidarumą, tuo pačiu pabrėžiant ir savęs diferenciaciją.
  - Antroji įtikinimo strategija siekia išlaikyti ir reprodukuoti tokią kolektyvinės atminties viziją, kuriai kyla pavojus. Tai apima įvairias pateisinimo strategijas, kurios visų pirma yra susijusios su problemineis praeities įvykiais, kurie yra svarbūs kuriant nacionalinės istorijos naratyvą.
  - Trečioji transformacinė strategija, kuria ketinama transformuoti nusistovėjusią praeities viziją siekiant ją paversti kita.
  - Galiausiai, destruktvyioji strategija siekia išardyti ar sumenkinti esamos kolektyvinės atminties konstrukcijos dalis.⁵⁶

Šiame darbe remiantis diskurso analize bus tiriami Rusijos parlamentinių partijų kuriami istoriniai naratyvai, todėl svarbu suvokti diskurso ir naratyvo sąvokų sąsają. Diskurso struktūra gali būti arba argumentacinė, aprašomoji arba kurianti naratyvą. Tačiau šios trys formos dažnai persidengia,

⁵⁴ Reisigl, Martin, and Ruth Wodak. *Discourse and discrimination: Rhetorics of racism and antisemitism*. Routledge, 2005.

⁵⁵ Vinogradnaitė, Inga. "Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas: metodinė priemonė politikos mokslų studentams." Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (2006).

⁵⁶ Wodak, Ruth. *Discursive construction of national identity*. Edinburgh University Press, 2009.

semiotikoje naratyvo struktūra yra visas apjungianti, kadangi naratyvai gali įtraukti tiek apibūdinimus, tiek argumentaciją.⁵⁷

Siekiant ištirti Rusijos parlamento diskursą Didžiojo Tėvynės karo atžvilgiu buvo analizuojami keturių reikšmingiausių Rusijos Federacijos parlamentinių partijų – Vieningosios Rusijos, Rusijos Federacijos Komunistų Partijos (KPRF), Rusijos Liberalų Demokratų Partijos (LDPR), ir Teisingosios Rusijos) – oficialių internetinių puslapių turinys 2020 metais. Šie metai pasirinkti todėl, kad jais buvo minimos 75-osios Pergalės prieš nacistinę Vokietiją Didžiajame Tėvynės kare metinės. Iš pradžių iš viso buvo atrinkti 97 straipsniai (16 Vieningosios Rusijos, 38 KPRF, 33 LDPR ir 10 Teisingosios Rusijos oficialiuose puslapiuose publikuojamų straipsnių). Straipsniai buvo atrinkti oficialių puslapių paieškos sistemose bei Google paieškos sistemoje vedant raktažodį „Великая Отечественная Война (liet. *Didysis Tėvynės karas*)“, vėliau atmetus straipsnius, kuriuose nėra informacijos susijusios su tema, bei pridėjus straipsnius, kurie pirminiame etape nebuvo įtraukti į tekstų imtį. Straipsniai buvo analizuojami atsižvelgiant ir referuojant į teorinėje dalyje iškeltas idėjas ir operuojant apibrėžtomis sąvokomis, bandant konceptualizuoti bendrą Rusijos atminties režimą, jame vyraujančius veikėjus ir jų naudojamas strategijas.

---

⁵⁷ Brandt, Per. Re: What the difference is between a narrative and a discourse?, Research Gate, 2019. <https://www.researchgate.net/post/what_the_difference_is_between_a_narrative_and_a_discourse/5cdd7cf8f0fb62752d14106a/citation/download> Žiūrėta [2021–06–01]

3. KAIP RUSIJOJE FORMUOJAMA DIDŽIOJO TĖVYNĖS KARO ATMINTIS?

3.1. Valstybės Dūmos vaidmuo formuojant atminties politiką Rusijoje

Nors gyvoji atmintis apie tikrąją Didžiojo Tėvynės karo patirtį nyksta mirštant karo veteranams ir kitiems jį išgyvenusiems, Didžiojo Tėvynės karo, kaip didžiausio SSRS pasiekimo, mitas išlieka gyvas, legitimizuodamas SSRS istoriją bei Rusijos kaip galingos valstybės ambicijas ir skatindamas Rusijos piliečių nacionalinį pasididžiavimą.⁵⁸ Rusija aktyviai instrumentalizuoja atmintį savo tikslams, tuo pačiu kritikuodama kitų valstybių istorijos ir atminties vizijas. Vienas iš svarbiausių veikėjų atminties politikos formavime yra Valstybės Dūma ir joje esančios partijos. Pasak oficialaus institucijos puslapio, Rusijos Federacijos Valstybės Dūma – yra žemesnieji Rusijos parlamento (Federalinės Asamblėjos) rūmai. Tai įstatymų leidybos institucija, susidedanti iš 450 narių, išrinktų penkeriems metams. Pagrindinė Dūmos veikla yra įstatymų priėmimas ir sutarčių ratifikavimas. Įstatymų projektus Valstybinei Dūmai gali siūlyti Prezidentas, Vyriausybė, Dūmos frakcija ar jos narių grupė. Įstatymo priėmimo procesas baigiamas, kai jam pritaria šalies Aukštieji parlamento rūmai – Rusijos Federacijos taryba bei pasirašo valstybės vadovas – Prezidentas.⁵⁹ Šios veiklos sritys įgalina Valstybės Dūmą daryti įtaką atminties politikos šalyje formavimui.

Dabartinė Valstybės Dūmos pagrindinių partijų sudėtis beveik nesikeičia jau nuo 2007 m. Keturios pagrindinės partijos: Vieningoji Rusija, Rusijos Federacijos Komunistų Partija (KPRF), Rusijos Liberalų Demokratų Partija (LDPR), ir Teisingoji Rusija išlaikė savo pozicijas žemesniuose parlamento rūmuose jau dvi pilnas kadencijas ir buvo išrinktos trečiajai.⁶⁰ Rusijoje rinkimų konkurencija laipsniškai mažėjo jau nuo pirmos Prezidento V. Putino kadencijos. Nors formaliai rinkimai vyksta su tam tikru pliuralizmu ir egzistuoja pilietinės laisvės, tačiau opozicijai nesukuriamos palankios galimybės ateiti į valdžią per rinkimus. Tokios rinkimų sistemos ydos kaip džerimanderingas, rinkimų datos perkėlimai, draudimai ir suvaržymai, neleidžiantys atsirasti politinei konkurencijai, leidžia išlaikyti Valstybės Dūmos partijų status quo.⁶¹ O tai savo ruožtu leidžia toms pačioms partijoms per ilgus metus įtvirtinti savo galią bei propaguoti valstybei ir partijoms naudingą atminties politikos viziją.

---

⁵⁸ Tumarkin, Nina. "The Great Patriotic War as myth and memory." *European Review* 11.4 (2003): 595.

⁵⁹ The State Duma. "Status and powers, composition and Regulations of the State Duma." <<http://duma.gov.ru/en/duma/about/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶⁰ The State Duma. "History of the State Duma." <<http://duma.gov.ru/en/duma/about/history/information/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶¹ Kynev, Alexander. "How the electoral policy of the Russian state predetermined the results of the 2016 State Duma elections." *Russian Politics* 2.2 (2017): 206–226.

Nors didžiausią įtaką atminties politikos formavime turi įvairios valstybinės institucijos, tačiau bandoma kurti ir nevyriausybinių organizacijų (NVO) tinklą.⁶² Vis dėlto, visapusiškai veikti gali tik valstybinę politiką palaikančios ir ją remiančios organizacijos, režimui priešišku nevyriausybinių organizacijų laisvė Rusijoje suvaržyta. NVO veikimą riboja įvairūs įstatymai priimti Valstybės Dūmoje: 2006 m. nevyriausybinių organizacijų įstatymas, varžantis NVO pilietines teises ir sąlygojantis jų priklausomumą nuo valstybės siekiant visapusiškai veikti⁶³, 2012 m. „užsienio agentų“ įstatymas⁶⁴, bei 2015 m. įstatymas, leidžiantis vyriausybei paskelbti užsienio NVO kaip „nepageidaujamas organizacijas“ ir išvaryti jas iš šalies.⁶⁵ Šie įstatymai ypač apsunkina nuo valstybės nepriklausomų organizacijų veiklą. Viena tokių organizacijų yra „Memorial“, tirianti politines represijas ir nusikaltimus SSRS ir Rusijoje. Po 2012 m. įstatymo, ši organizacija buvo paskelbta „užsienio agente“ dėl iš užsienio gaunamos finansinės paramos ir nuo tol patyrė ypač didelį oficialų spaudimą iš įvairių valstybės institucijų. Tai viena iš nedaugelio organizacijų sugebėjusių išlikti ir išsaugoti nepriklausomumą.⁶⁶ Šis pavyzdys atskleidžia, kaip Valstybės Dūmos priimti įstatymai riboja pilietinės visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų veiklą, tokiu būdu stabdant alternatyvių atminties vizijų kūrimąsi, o tai leidžia valstybiniams veikėjams išlaikyti galios poziciją.

Vis dėlto, tokį pilietinės visuomenės trūkumą bandoma užpildyti fiktyviai kuriant valstybei pavaldžių NVO tinklą. Atminties politikos lauke 2012 m. buvo įsteigtos dvi įtakingos nevyriausybines organizacijos, veikiančios atminties politikos lauke – Rusijos karo istorijos draugija ir Rusijos istorinė draugija. Tačiau „nevyriausybines“ jas galima būtų vadinti tik formaliai, kadangi, pirmajai – įsikūrus, jai vadovavo valstybės kultūros ministras, o antrajai vadovavo Valstybės Dūmos pirmininkas. Abi jos veikia kaip skėtinės organizacijos, turinčios savo skyrius įvairiuose Rusijos regionuose.⁶⁷ Taip kuriamos

---

⁶² Kurila, Ivan. “Actors and control: the struggle for history and memory in Russia.” Wilson center. (2019). <<https://www.wilsoncenter.org/event/actors-and-control-the-struggle-for-history-and-memory-russia>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶³ Lipman, Maria, Miller, Alexey. “In Russia, the state and state-aligned actors have come to dominate the scene of the politics of memory.” Ponars Eurasia. (2019). <<https://www.ponarseurasia.org/in-russia-the-state-and-state-aligned-actors-have-come-to-dominate-the-scene-of-the-politics-of-memory/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶⁴ Sherwin, Emily. Russian NGO Memorial to fight 'foreign agent' label in Russia. DW News. <<https://www.dw.com/en/russian-ngo-memorial-to-fight-foreign-agent-label-in-russia/a-35965436>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶⁵ Lipman, Maria, Miller, Alexey. “In Russia, the state and state-aligned actors have come to dominate the scene of the politics of memory.” Ponars Eurasia. (2019). <<https://www.ponarseurasia.org/in-russia-the-state-and-state-aligned-actors-have-come-to-dominate-the-scene-of-the-politics-of-memory/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶⁶ Sherwin, Emily. Russian NGO Memorial to fight 'foreign agent' label in Russia. DW News. <<https://www.dw.com/en/russian-ngo-memorial-to-fight-foreign-agent-label-in-russia/a-35965436>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁶⁷ Lipman, Maria, Miller, Alexey. “In Russia, the state and state-aligned actors have come to dominate the scene of the politics of memory.” Ponars Eurasia. (2019). <<https://www.ponarseurasia.org/in-russia-the-state-and-state-aligned-actors-have-come-to-dominate-the-scene-of-the-politics-of-memory/>> Žiūrėta [2021–06–01]

pilietinės visuomenės tinklas leidžia bent jau formaliai užtikrinti stiprios pilietinės visuomenės įvaizdį. Tad valstybinių institucijų įtaka atminties politikai išlieka reikšmingiausia, todėl svarbu aptarti Rusijos Federacijos Valstybinės Dūmos svarbų vaidmenį atminties politikoje ir jos leidžiamus įstatymus, trukdančius aktyvesniam pilietinės visuomenės išitraukimui į kolektyvinės atminties kūrimo procesą.

Kaip priešprieša nacionalinių posovietinių valstybių, tokių kaip Baltijos valstybės, Lenkija ir Ukraina, atminties politikai, buvo imtasi įvairių priemonių, kuriant naują Rusijos atminties politiką. Jau 2009 metais buvo įsteigta Prezidento D. Medvedevo komisija spręšianti „istorijos klastojimo kenkiant Rusijos interesams“ klausimus, nustojusi veikti 2012 metais. Įdomu tai, kad tokia komisijos pavadinimo formuluotė skamba panašiai kaip brošiūra pavadinimu „istorijos klastotojai“, išleista J. Stalino 1948 m. siekiant apginti SSRS nuo panašių kaltinimų pradėjus karą.⁶⁸ Tais pačiais 2009 metais Valstybės Dūmoje Vieningosios Rusijos frakcija pasiūlė įstatymo projektą prieš „nacizmo reabilitaciją“, kuris teigė, jog pasisakymai siekiantys „pažeisti istorinę Antrojo pasaulinio karo metu vykusią įvykių atmintį“ yra laikomi nusikaltimu.⁶⁹ Vis dėlto, įstatymo projektas buvo daug kartų atmestas dėl neaiškaus jo formulavimo.

2012 metais atminties politikos klausimų svarba Rusijoje vėl ypač išaugo. Tai lėmė, iškart po 2012 m. Prezidento inauguracijos prasidėję masiniai protestai, vėliau 2014 m. karinė agresija prieš Ukrainą ir jos iššauktos Vakarų valstybių sankcijos, kurios, savo ruožtu, lėmė stiprų ekonomikos sulėtėjimą ir stagnaciją valstybėje. Dėl politinės ir ekonominės situacijos, valstybė negalėjo legitimizuoti savo valdžios ekonomikos augimu ir gerų gyvenimo sąlygų kūrimu, todėl Didžiojo Tėvynės karo mitologizacija tapo Rusijos kaip didžiosios galios (angl. *Great power*) ambicijų pagrindu, tuo pačiu pateisindama agresyvią užsienio politiką.⁷⁰ Suaktyvėjus atminties politikos klausimų svarbai, 2009 m. teiktas Vieningosios Rusijos įstatymo projektas prieš „nacizmo reabilitavimą“ buvo iš naujo svarstomas ir galiausiai priimtas 2014 metais. Šiuo įstatymu į Rusijos baudžiamąjį kodeksą buvo pridėtas naujas straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę „už melagingos informacijos apie SSRS veiklą II pasaulinio karo metu skleidimą viešai, numatant baudas siekiančias 300 rublių arba laisvės atėmimą iki 3 metų“.⁷¹ Toks įstatymas sulaukė daug neparlamentinių opozicinių grupių ir tarptautinės bendruomenės

---

⁶⁸ Kопосов, Nikolay. "The Armored Train of Memory.: The Politics of History in Post-Soviet Russia." *Perspectives on History* 49.1 (2011).

⁶⁹ Система обеспечения законодательной деятельности. Законопроект. № 197582–5 В архиве. О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации. (по вопросу установления уголовной ответственности за посягательство на историческую память в отношении событий, имевших место в период Второй Мировой войны) <<https://sozd.duma.gov.ru/bill/197582-5>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷⁰ Domańska, Maria. "The myth of the Great Patriotic War as a tool of the Kremlin's great power policy." (2019).

⁷¹ Система ГАРАНТ. Федеральный закон от 5 мая 2014 г. N 128–ФЗ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации" <<http://base.garant.ru/70648878/#ixzz6tjTmf2Z1>> Žiūrėta [2021–06–01]

kritikos dėl žodžio ir istorinių tyrimų laisvių ribojimo. Įstatymo projekto rėmėjai ginčijo tokią kritiką teigdami, kad daugelis užsienio valstybių, tokių kaip Vokietija, Austrija ir Prancūzija, jau turi panašius įstatymus, saugančius istorinę tiesą, kurie remiasi Niurnbergo Tribunolo nutarimais.⁷² Šis įstatymas atskleidžia Valstybės Dūmoje įgyvendinamus siekius įtvirtinti naratyvą apie Didįjį Tėvynės karą Rusijoje ir atremti nacionalinius istorinius pasakojimus posovietinėse šalyse.

2020 metų laikotarpis yra aktualus ne vien dėl 75-ųjų Pergalės prieš nacizmą metinių minėjimo, tačiau ir todėl, kad šiais metais Valstybės Dūmoje taip pat buvo siūloma ir priimama daug atminties politikos įstatymų, kuriančių vienijantį Didžiojo Tėvynės karo naratyvą. Atminties politikos suaktyvėjimą Valstybės Dūmoje paskatino 2019 m. rugsėjo mėn. priimtos Europos Parlamento rezoliucijos „Dėl Europos atminimo svarbos Europos ateičiai“, kurioje pabrėžiami tiek nacizmo, tiek stalinizmo nusikaltimai.⁷³ Tad 2020 metais Valstybės Dūmai ir Federalinei Tarybai patvirtinus, kad referendumo būdu gali būti keičiama Rusijos Konstitucija, vienas iš pakeitimų buvo 67 straipsnis, kuris buvo papildytas įtraukiant žodžius apie „istorinės tiesos“ saugojimą.⁷⁴ Valstybės Dūmai tais pačiais metais buvo pateiktas ir įstatymo projektas dėl 1989 m. Liaudies deputatų suvažiavime pasirašyto Molotovo–Ribentropo pakto pasmerkimo pripažinimo negaliojančiu, vis dėlto šio projekto svarstymas buvo perkeltas vėlesniam laikui.⁷⁵ Projektas susilaukė kritikos iš II pasaulinio karo metu okupuotų valstybių, kurių deputatai 1989 m. taip pat dalyvavo pakto pasmerkimo akto pasirašyme, tad šis projektas atskleidžia ir Rusijos požiūrį į santykius su Baltijos valstybėmis, Lenkija.

Kitas svarbus siūlymas pateiktas Valstybės Dūmos pirmininko V. Volodino sukurti tarptautinį institutą istorinės atminties saugojimui, aptartas dvišaliame susitikime su Serbijos premjere Maja Gojković taip pat atskleidžia, kad Rusijos atminties vizija plėtojama ne tik vidaus politikoje, bet ir kuriant santykius su kitomis valstybėmis. Toks institutas būtų sudarytas iš mokslininkų ir ekspertų ir padėtų ginti Rusijos istorinės atminties viziją tiek Rusijoje, tiek buvusiose Jugoslavijos valstybėse apeliuojant į tai, jog Vakaruose šią atmintį bandoma iškraipyti.⁷⁶ Dūmos pirmininkas taip pat nurodė ir visiems Dūmos

---

⁷² Russia Today. “Duma passes bill criminalizing rehabilitation of Nazism“. (2014). <<https://www.rt.com/russia/154332-russia-nazi-rehabilitation-ban/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷³ European Parliament. European Parliament resolution of 19 September 2019 on the importance of European remembrance for the future of Europe. (2019). <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0021_EN.html> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷⁴ Socher, Johannes. "Farewell to the European Constitutional Tradition." *Verfassungsblog: On Matters Constitutional* (2020).

⁷⁵ Система обеспечения законодательной деятельности. Законопроект № 963443–7. О признании недействующим на территории Российской Федерации Постановления Съезда народных депутатов СССР от 24 декабря 1989 года № 979–1 "О политической и правовой оценке советско–германского договора о ненападении от 1939 года". <<https://sozd.duma.gov.ru/bill/963443-7>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷⁶ Государственная Дума. “Вячеслав Володин предложил создать международный институт защиты исторической памяти“. (2020). <<https://duma.gov.ru/news/47769/>> Žiūrėta [2021–06–01]

komitetams istorinės atminties saugojimo klausimą paversti savo darbo prioritetu.⁷⁷ Vien 2020 metais Valstybės kūrimo ir teisės aktų, socialinės politikos ir veteranų, gynybos, antikorporcinis ir saugumo komitetai iš viso pateikė 7 įstatymus susijusius su Didžiojo Tėvynės karo atmintimi, siūlymai daugiausia įtraukė įvairias socialines garantijas veteranams ar nukentėjusiems nuo nacizmo, įvairių datų minėjimus ir t.t.⁷⁸

Tai rodo, kad Valstybinė Dūma itin aktyviai veikia institucionalizuodama atminties politikos klausimus. Tai daroma tiek priimant įstatymus, kuriais ribojamos įvairios pilietinės laisvės, tiek kuriant fiktyvias atminties organizacijas, tiek legitimuojant atskirus atminties veikėjus ir jų pasakojimus. Todėl svarbu išnagrinėti, kokį Didžioji Tėvynės karo naratyvą, kuria kiekviena partija atskirai, kuo naratyvai skiriasi nuo bendro valstybės naratyvo, kaip stipriai pagrindinės, režimą palaikančios partijos naratyvas daro įtaką kitų partijų kuriamiems pasakojimams, iš to sudarant prielaidas, apie kokį atminties režimą galima kalbėti esant Rusijoje.

3.2. Didžiojo Tėvynės karo naratyvas Rusijos parlamentinėse partijose

3.2.1. Vieningoji Rusija

Vieningoji Rusija (rus. *Единая Россия*) – valdančioji Rusijos partija, turinti 336 deputatus ir šiuo metu sudaranti daugiau nei tris ketvirtadalius visos Valstybinės Dūmos.⁷⁹ Tokia nelygi persvara leidžia partijai realizuoti savo atminties politikos viziją ir kurti bendrą dominuojantį naratyvą šalyje. Partija reiškia paramą Rusijos Prezidentui Vladimirui Putinui. Pačios partijos atstovai ją laiko centristine⁸⁰, partijos chartijoje teigiama, kad ji „turėtų būti populiarios daugumos – šalies piliečių, palaikančių Rusijos Federacijos prezidentą ir jo strateginį kursą, partija.“⁸¹ Toje pačioje Chartijoje kaip vieną iš trijų pagrindinių partijos vertybių galima matyti išskirtą šalies vienybę ir suverenitetą, ja grindžiant bendrą šalies istoriją ir pergalėmis, pabrėžiant netoleranciją bandymams patikslinti ir iškraipyti Rusijos istoriją bei bendrai bandymams sunaikinti šalį ir išoriškai kištis į valstybės gyvenimą.⁸² Toks sugretinimas

---

⁷⁷ Tass. „Володин поручил комитетам Думы сделать приоритетом в работе защиту исторической памяти“. (2020). <<https://tass.ru/politika/7515563>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷⁸ Система обеспечения законодательной деятельности. Программа законопроектной работы комитетов. (2020). <https://sozd.duma.gov.ru/planning_document/6B71699A-650A-4CDD-A1F4-97AEBC1E20F1> Žiūrėta [2021–06–01]

⁷⁹ Государственная Дума. „Фракции“. <<http://duma.gov.ru/duma/factions/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁸⁰ РБК. „В Кремле рассказали о правом сдвиге «Единой России»“. (2015). <<https://www.rbc.ru/politics/23/12/2015/567af0bd9a7947294f286206>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁸¹ Единая Россия. „Устав Партии «Единая Россия»“. (2019). <<https://er.ru/party/rule>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁸² Единая Россия. „Устав Партии «Единая Россия»“. (2019). <<https://er.ru/party/rule>> Žiūrėta [2021–06–01]

atskleidžia atminties politikos klausimų svarbą šios partijos programoje ir išorinių užsienio jėgų sugrėsminimą jungiant jį su valstybės istoriniu naratyvu.

Naudojant paieškos raktažodį „Didysis Tėvynės karas“ Vieningosios Rusijos puslapyje 2020 metų laikotarpyje buvo rasta 16 paieškos rezultatų. Straipsnius galima išskirti į tokias kategorijas kaip: veteranų pagerbimas, partijos deputatų pasakojimai apie savo protėvius, dalyvavusius kare, straipsniai apie organizuojamas akcijas ir renginius, bei partijos vadovų ir deputatų nuomonių straipsniai, kuriuose ir galime ryškiausiai išvelgti partijos vertinimą ir požiūrį į Didįjį Tėvynės karą. Straipsniuose vyrauja panašus žodynas, ryškėja bendras ir visus piliečius vienijantis partijos naratyvas.

Bendrai kalbant apie pasakojimo siužeto konstravimą ir laiko plotmėje pabrėžiamus įvykius didžiausias dėmesys kreipiamas į karo pabaigą ir SSRS pergalę prieš nacizmą, minimas Aušvico išlaisvinimo momentas, karo su Japonija pabaigos data. Tuo tarpu erdvės plotmėje atminties politika kuriama išnaudojant tokias viešąsias erdves kaip Nežinomo kareivio kapas Aleksandro sode ir kitose vietose, Amžinoji liepsna šalia Kremliaus sienos, Pagerbimo kalva (rus. *Поклонная Гора*). Šiose atminties vietose partija organizuoja įvairias atminimų akcijas, Maskvoje kasmet organizuojamos „Nemirtingojo pulko“ eitynės, Pergalės dienos paradas. Partijos deputatai dalyvavimą šiose akcijose išnaudoja kurdami savo politinius naratyvus. Partijos deputatas, Aukščiausios tarybos pirmininkas Borisas Gryzlovas prisimena, 1965–aisiais įvykusį Pergalės dienos parada, „kai Pergalės vėliava buvo atvežta į Raudonąją aikštę“.⁸³ Toks prisiminimas atskleidžia organizuojamos akcijos tampa tarsi nauja išliekančios atminties forma, kai gyvosios atminties lieka vis mažiau ir partija sieja save su Pergale jau per vėlesnius įvykius, tokius kaip minėjimai.

Didelę atminimo vietų reikšmę atskleidžia ir nelegalios kavinės Samaroje, šalia paminklo Didžiojo Tėvynės karo herojams, uždarymas. Partijos deputatas A. Kinšteinas teigė: „Šis objektas Samaros Sovetsky rajone veikė ne tik be nuomos sutarties, bet ir buvo šalia paminklo, kuris pagerbė Didžiajame Tėvynės kare žuvusius didvyrius, o tai savaime jau yra šventvagiškas faktas.“⁸⁴ Šventumo motyvas dažnas partijos diskurse, naudojami tokie junginiai kaip „šventa atmintis“, „šventa“ pergalė, tai leidžia istorinei atminčiai suteikti tarsi gilesnę, egzistencinę prasmę, o atminties vietoms stiprią simbolinę reikšmę. Toks atminties vietų išnaudojimas partijos diskurse leidžia geriau susitapatinti ir kurti asmeninį

⁸³ Единая Россия., „Победа одна на всех. Статья Бориса Грызлова“.(2020).<https://er.ru/activity/news/pobeda-odna-na-vseh-statya-borisa-gryzlova_191854> Žiūrėta [2021-06-01]

⁸⁴ Единая Россия., „«Единая Россия» добилась решения о сносе незаконного кафе около памятника в Самаре“.(2020).<https://er.ru/activity/news/edinaya-rossiya-dobilas-resheniya-o-snose-nezakonnogo-kafe-okolo-pamyatnika-v-samare_191362> Žiūrėta [2021-06-01]

santykį su istoriniu pasakojimu, per atminimo vietas mnemoniniai veikėjai įgyvendina kultūrinės strategijas, leidžiančias legitimizuoti jų atminties viziją.

Vieningosios Rusijos formuojamo pasakojimo protagoniste aiškiai yra Sovietų Sąjunga, kuri save pristato kaip viso pasaulio gelbėtoją ir išvaduotoją, pabrėžiamos kare žuvusiųjų aukos ir jų pasiaukojimas. Naudojami tokie apibūdinimai kaip „Didžioji mūsų žmonių pergalė“, tokiu būdu bandant kurti visą šalį vienijantį naratyvą: „Ši šventė vienija mus visus, nepriklausomai nuo amžiaus, tautybės, religijos ar politinių pažiūrų.“⁸⁵ Įvardžiai „mūsų“ ir „mus“ leidžia partijai susieti save su visa tauta, o tai leidžia įgyvendinti partijos misiją vienyti visus Rusijos gyventojus per bendrą istoriją ir atmintį. Taip pat galima matyti sąsajas tarp istorinių ir šių laikų atminties politiką formuojančių veikėjų. Pavyzdžiui, keliuose straipsniuose galima pastebėti, kaip partijos nariai bando solidarizuotis ir sieti save su savo protėvių istorija Didžiajame Tėvynės kare. Partijos deputatas J. Švytkinas teigia: „Mano senelis Andrejus Mitrofanovičius Švytkinas buvo pašauktas į frontą iš Krasnojarsko miesto ir kartu su kitais mūsų šalies piliečiais kovojo dėl Pergalės. Jis buvo kuopos politinis vadas, kovojo Volchovo fronte. Sunki kova. 1942 m. sausio mėn. jis buvo sužeistas. Šeimoje vis dar laikome jo kario krepšį, su kuriuo jis grįžo.“⁸⁶ Tokie vaizdingi elementai, kaip kario krepšys leidžia kurti sentimentalų pasakojimą su kuriuo skaitytoji taip pat lengviau susitapatinti. Čia taip pat minima, kad deputato senelis kovojo su kitais „mūsų šalies piliečiais“ tokiu būdu taip pat kuriant bendrumo jausmą. Tokį kalbėjimą galime pastebėti ir V. Putino diskurse, atkreipiant dėmesį į dažną referavimą į savo šeimos patirtį Leningrado blokadoje, tėvą kariavusį kare.⁸⁷ Tokiu būdu skirtingi atminties veikėjai strategiškai išnaudoja kultūrinius repertuarus, kuriuose skleidžiasi kolektyvinė atmintis.

Kitą praeities ir dabarties įvykių sugretinimą galime matyti straipsnyje apie Sirijoje žuvusių karių atminimui skirtą akciją „Mūsų laikų herojai“, kuriame Sirijoje žuvę kariai lyginami su Didžiojo Tėvynės karo herojais.⁸⁸ Žodis „herojus“ naudojamas kaip sustiprinimas kuriant Didžiojo Tėvynės karo mitą, tokiu būdu atskleidžiama pagarba karo dalyviams ir jų „herojizavimas“ suteikia pasakojimui

---

⁸⁵ Единая Россия., „Андрей Турчак поздравил россиян с 75–летием Великой Победы“. (2020). <https://er.ru/activity/news/andrej-turchak-pozdravil-rossiyan-s-75-letiem-velikoj-pobedy_192544> Žiūrėta [2021-06-01]

⁸⁶ Единая Россия., „Депутаты «Единой России» приглашают принять участие в онлайн–акции «Знать, чтобы помнить»“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/deputaty-edinoj-rossii-priklashayut-prinyat-uchastie-v-onlajn-akcii-znat-chtoby-pomnit>> Žiūrėta [2021-06-01]

⁸⁷ Единая Россия., „75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим. Статья Владимира Путина“. (2020). <https://er.ru/activity/news/75-let-velikoj-pobedy-obshaya-otvetstvennost-pered-istoriej-i-budushim-statya-vladimira-putina_193708> Žiūrėta [2021-06-01]

⁸⁸ Единая Россия., „Молодогвардейцы провели в городах России акцию «Герои нашего времени»“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/molodogvardejcy-proveli-v-gorodah-rossii-akciyu-geroi-nashego-vremeni>> Žiūrėta [2021-06-01]

sentimentalumo ir neleidžia kritiškai pažvelgti į praeities įvykius. Taip pat šis karių Sirijoje pavyzdys atskleidžia, kad istorinė politika veikia ir kaip strategija leidžianti pagrįsti agresyvią užsienio politiką skatinant militaristines nuotaikas šalyje.

Jei pasakojimo protagonistais galime laikyti Sovietų Sąjungą su visais jos žmonėmis, o vėliau ir Rusiją, tai pagrindiniais antagonistais galėtų būti laikoma nacistinė Vokietija, partijos nario B. Gryzlovo alegoriškai vadinama „ruduoju maru“.⁸⁹ Visgi, be nacistinės Vokietijos, galime matyti ir šalutinius antagonistus, veikiančius tarptautinės atminties politikos lauke šiais laikais. Žymiajame V. Putino straipsnyje „National interest“ žurnale⁹⁰(kuris buvo perspausdintas partijos puslapyje), kalbant apie II pasaulinio karo kaltininkus išskiriamos Vakarų valstybės, vykdžiusios nuolaidžiavimo politiką, kalbama apie Lenkijos vaidmenį Miuncheno susitarime, tuo tarpu apie stalinizmo nusikaltimus tik užsimenama, Molotovo–Ribentropo pakto slaptųjų protokolų egzistavimas bandomas nugincyti teigiant: „Mes taip pat nežinome, ar buvo kokių nors „slaptų protokolų“ ir priedų šalia daugelio kitų šalių susitarimų su naciais. Belieka tik „tikėti [jų] žodžiu“. Visų pirma, medžiaga apie slaptas Anglijos ir Vokietijos derybas dar nebuvo išviešinta.“⁹¹ Toks argumentavimas yra ydingas, nes nukreipiamas dėmesys nuo savęs, atkreipiant dėmesį į su faktu nesusijusias spekuliacijas. Vis dėlto kalbant apie J. Stalino figūrą atkreipiamas dėmesys ir į stalinizmo nusikaltimus: „Stalinas ir jo apygarda nusipelno daugybės teisingų kaltinimų. Prisimename ir režimo nusikaltimus savo tautai, ir masinių represijų siaubą. Kartoju, kad dėl daugelio dalykų galima kaltinti sovietų lyderius, bet ne dėl nepakankamo išorinių grėsmių pobūdžio supratimo.“⁹² Nors stalinizmo nusikaltimai ir pripažįstami, apie juos nekalbama daug, jie nesukonkretinami, ir pateikiami kaip neesminiai. Toliau kalbama apie „sovietų lyderius“ juos taip tarsi nuasmeninant, nekalbant konkrečiai apie J. Staliną ar konkrečius karo vadus, ir čia jie pateikiami kaip geri strategai, suvokę tarptautines grėsmes, tokiu būdu pagrindžiant nepuolimo akto pasirašymą tuo pačiu nukreipiant dėmesį nuo represijų pripažinimo. Taigi nors simboline pasakojimu antagoniste galima laikyti nacistinę Vokietiją, tačiau kaltinamos yra ir bendrai Vakarų valstybės ir jų politika, tuo pačiu Sovietų Sąjungą pateikiant kaip savo interesų paisiusią atsižvelgiant į bendrą karo kontekstą, pasaulio išvaduotoją.

---

⁸⁹ Единая Россия., „Ордена памяти. Статья Бориса Грызлова“. (2020). <https://er.ru/activity/news/ordena-pamyati-statya-borisa-gryzlova_191265> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹⁰ Vladimir Putin. „The Real Lessons of the 75th Anniversary of World War II“. The National Interest. <<https://nationalinterest.org/feature/vladimir-putin-real-lessons-75th-anniversary-world-war-ii-162982>> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹¹ Единая Россия., „75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим. Статья Владимира Путина“. (2020). <https://er.ru/activity/news/75-let-velikoj-pobedy-obshaya-otvetstvennost-pered-istoriej-i-budushim-statya-vladimira-putina_193708> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹² Ten pat.

Toliau kalbant apie partijos politinę misiją ir tikslą galime aiškiai išvelgti nuolat kartojamą užduotį – neleisti klastoti istorijos išorės veikėjams. Tai iliustruoja ir partijos narės, darbo grupės dėl jaunimo iniciatyvų pirmininkės Olgos Amelchenkovos siūlymas apsvarstyti galimybę pakeisti Konstitucijos preambulę, susijusią su žodžių apie pasididžiavimą mūsų istorija, didelėmis mūsų protėvių pergalėmis ir darbais pridėjimu. Valstybinės Dūmos pavaduoja Elena Bondarenko savo pareiškimе teigė, kad labai svarbu studijuoti istorinius dokumentus ir patikimą mokslinę literatūrą siekiant suprasti šalies istoriją.⁹³ Toks apeliavimas į mokslinius argumentus atsiskleidžia jau minėtame V. Putino straipsnyje apie II pasaulinio karo priežastis: „Todėl reikia toliau analizuoti priežastis, dėl kurių kilo pasaulinis karas, galvojant apie sunkius jo įvykius, tragedijas ir pergales, apie jo pamokas – mūsų šaliai ir visam pasauliui. Ir čia, kartoju, iš esmės svarbu remtis tik archyvine medžiaga, amžininkų liudijimais, atmesti bet kokias ideologines ir politizuotas spekuliacijas.“⁹⁴ Tad nors partijos diskurse galima matyti daug istorijos sentimentalizavimo ir jo dalyvių heroizavimo, čia bandoma apeliuoti ir į mokslinius faktus. Iš politinės misijos kyla ir Vieningosios Rusijos siūlomos pamokos, kurias reikia išmokti: šviečiant jaunus žmones prisiminti ir neleisti iškraipyti šalies istorijos.

Svarbą šviesti jaunus žmones atskleidžia ir kitas pavyzdys, kuomet pilietinės iniciatyvos „Nemirtingasis pulkas“ puslapyje trys jaunuoliai juokaudami šalia sovietinių kareivių portretų įkėlė nacių kareivių portretus, kilo didelis ažiotažas, paskatinęs dar daugiau kalbėti apie neleidimą iškraipyti istorinės atminties.⁹⁵ Nemirtingo pulko tarptautinio žygio rengimo organizacinio komiteto pirmininkas ir Vieningosios Rusijos partijos deputatas Nikolajus Zemcovas vadina tai sisteminė problema: „Vaikai nežino savo istorinio paveldo. Dabar, jei gimnazistui bus parodyti du portretai – su sovietų ir vokiečių kariuomenės vadovais – vis tiek kyla didelis klausimas, ar jie sugebės juos atskirti“.⁹⁶ Partijos deputato naudojamas didaktinis tonas leidžia susvarbinti atminties ir švietimo svarbos klausimus bei partijai iliustratyviai pagrįsti savo misiją – ginti Didžiojo Tėvynės karo atmintį nuo suklastojimo.

---

⁹³ Единая Россия. В «Единой России» предложили дополнить преамбулу Конституции. (2020).<https://er.ru/activity/news/v-edinoj-rossii-predlozhili-dopolnit-preambu-ku-konstitucii_189870> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹⁴ Единая Россия. „75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим. Статья Владимира Путина“. (2020).<https://er.ru/activity/news/75-let-velikoj-pobedy-obshaya-otvetstvennost-pered-istoriej-i-budushim-statya-vladimira-putina_193708> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹⁵ Пятигорская, Алина. Трое разместивших фото нацистов на сайте «Бессмертного полка» раскаялись в содеянном. Парламентская газета 2020. <<https://www.pnp.ru/social/troe-razmestivshikh-foto-nacistov-na-sajte-bessmertnogo-polka-raskayalis-v-sodeyannom.html>> Žiūrėta [2021-06-01]

⁹⁶ Единая Россия. „Николай Земцов — о публикации портретов нацистских лидеров на сайте «Бессмертного полка — онлайн»: Эта гадкая провокация бесконечно повторяется“. (2020).<<https://er.ru/activity/news/nikolaj-zemcov-o-publikacii-portretov-nacistskih-liderov-na-sajte-bessmertnogo-polka-onlajn-eta-gadkaya-provokaciya-beskonechno-povtoryaetsya>> Žiūrėta [2021-06-01]

Taigi, apibendrinant Vieningosios Rusijos formuojamą naratyvą, galima matyti, kad juo bandoma vienyti visą Rusijos visuomenę kalbant apie visų sovietmečiu gyvenusių žmonių, o vėliau rusų, Pergalę, išnaudojamos asmeninės istorijos prisitaikant prie valstybės kultūrinio fono. Partijos diskurse karo atmintis yra vienas pamatinių elementų, tačiau antagonizmai kyla ne tarp valstybinių politinių veikėjų, tačiau tarptautinėje erdvėje, žvelgiant į Vakarų valstybes kaip priešus, kurie bandydami „falsifikuoti istoriją“ kelia egzistencinę grėsmę valstybės suverenumui. Vieningoji Rusija savo diskurse naudoja konstruktyvią ir įtikinimo strategijas, bandydami įtvirtinti ir tuo pačiu apginti savo ateities viziją, kuriai kyla pavojus. Tolimesnių partijų analizė leis palyginti, kiek stipriai pagrindinės, dominuojančios Rusijos partijos diskursas yra perimamas kitų partijų naratyvuose, ir kiek jis yra ginčijamas siekiant suvokti, koks atminties režimas egzistuoja ir kokias jo transformacijas galima prognozuoti.

3.2.2. Rusijos Federacijos Komunistų Partija

Rusijos Federacijos Komunistų Partija (rus. *Коммунистическая партия Российской Федерации*) – opozicinė Rusijos partija, Valstybės Dūmoje turinti 43 vietas.⁹⁷ Ši partija save laiko sovietmečiu gyvavusios komunistų partijos įpėdine ir remdamasi marksizmo–leninizmo doktrina siekia socialiai teisingos visuomenės, paremtos kolektyvizmo, laisvės, lygybės principais. Partijos programoje kaip vienas iš trijų skirsnų išskirtas toks punktas: „Istorijos pamokos ir Tėvynės išgelbėjimo būdai.“⁹⁸ Tai atskleidžia, kad partijos ideologija taip pat paremta istoriniu naratyvu ir jo svarba, čia taip pat pabrėžiami „Tėvynės išgelbėjimo būdai“, kurių bandoma ieškoti istorinėje praeityje, sentimentalizuojant sovietmetį apie jį kalbant kaip apie ištisą procesą nuo 1917 metų revoliucijos.

Oficialiame partijos puslapyje viso buvo rasti 38 straipsniai, paskelbti 2020 metais, kuriuose minimas Didysis Tėvynės karas. Palyginus su Vieningosios Rusijos partijos puslapyje turiniu, straipsnių ne tik daugiau, bet jie yra ilgesni, dažnai turi tam tikrą konkrečią temą, turinys įvairiapusiškesnis, aptiriamos įvairios atskiros visuomenės grupės ir jų vaidmuo karo metu, pavyzdžiui, sveikinami transporto pramonės darbuotojai, komjaunimo organizacija ir t.t. Dažnai straipsnių gale pateikiamas redakcijos komentaras, iš kurio galima susidaryti vaizdą apie konkrečią partijos poziciją.

Visų pirma, galima pastebėti, kad KPRF kuriamas pasakojimas keliauja per visą XX a. istoriją nuosekliai ir Didysis Tėvynės karas yra pateikiamas kaip vienas iš svarbiausių sovietmečio elementų ir laimėjimų. Dažniausiai straipsniuose lyginami 1917 m. Revoliucijos ir 1945 m. Pergalės įvykiai, tuo

⁹⁷ Государственная Дума. „Фракции“. <<http://duma.gov.ru/duma/factions/>> Žiūrėta [2021–06–01]

⁹⁸ Коммунистическая партия Российской Федерации. „Программа партии“. (2020). <<https://kprf.ru/party/program>> Žiūrėta [2021–06–01]

pačiu sugretinant ir tuometinius valstybės lyderius V. I. Lenina ir J. Stalina: „Mūsų nacionalinėje istorijoje yra du įvykiai, kurie turėjo didžiausią įtaką viso pasaulio raidai. Tai yra Didysis spalis ir Didžioji pergalė.“⁹⁹ Ši citata atskleidžia panašų savęs pozicionavimą tarptautinėje erdvėje kaip ir Vieningosios Rusijos diskurse, laikant save atsakingais už viso pasaulio istorijos raidą ir įtvirtinant tarptautines Rusijos ambicijas, tačiau galima matyti, kad Komunistų partijos diskursas papildomas sluoksniuojant skirtingus istorinius įvykius. Didžiojo Tėvynės karo laimėjimai siejami su viso sovietmečio, komunistų partijos ir Raudonosios Armijos laimėjimais: „Bet tai tapo įmanoma tik įgyvendinus Lenino planą, GOELRO planą ir NEP. Kai buvo sukurta galinga pramonė ir pastatyta devyni tūkstančiai geriausių gamyklų. Kai mūsų mokslininkai ir inžinieriai sukūrė precedento neturinčią karinę įrangą, kuri į dulkes pavertė visą hitlerinį vermachta.“¹⁰⁰ Čia galima matyti kaip per tokius sustiprinimus kaip „geriausios gamyklos“, „precedento neturinti karinė technika“ yra kuriamas didingo SSRS laikmečio mitas, kuris leidžia partijai per XX a. SSRS laimėjimus legitimizuoti savo galios siekį. Toliau nuoseklus pasakojimas tęsiamas siejant Didįjį Tėvynės karą ir vėlesnius SSRS pasiekimus kosmoso srityje: „Tačiau be šios puikios ir, deja, labai kruvinos pergalės, kuri mūsų šaliai kainavo 27 milijonus žmonių gyvybių, nebūtų buvę kitų, ne mažiau svarbių ir prestižinių – visatos tyrinėjimų ir kosminių užkariavimų.“¹⁰¹ Čia taip pat galima matyti pabrėžiamą sovietmečio prestižą, tačiau atkreipiamas dėmesys ir į karo pareikalautas aukas. Taigi, apie visą XX a. ir sovietų istoriją kalbama kaip apie didelių pasiekimų ir klestėjimo laiką, tačiau vėliau pabrėžiama, kaip visi tie laimėjimai buvo atimti įvairių priešišku, antagonistinių jėgų.

Kaip ir Vieningosios Rusijos diskurse, taip ir Komunistų partijos pasisakymuose galima matyti priešpriešą su Vakarų valstybėmis, ypač pabrėžiant Jungtinių Amerikos valstijų įtaką bandant klastoti ir sumenkinti sovietines pergales: „Po Didžiojo Tėvynės karo mūsų šalis kliudė Amerikos džentelmenams, atnešdama pasauliui elektroninę vergovę – iš tikrųjų „atnaujintą“ fašizmo versiją, įtrauktą į neoliberalias socialines–ekonomines ir geopolitines teorijas. Sovietų Sąjunga sužlugdė jų mirtiną triumfą iki klastingo SSRS ir pasaulio socialistinės sistemos žlugimo.“¹⁰² Galima išvelgti ironiją kalbant apie JAV vadinant ją „džentelmeniška“, bei neoliberalizmo padarinius vaizdingai vadinant „elektronine vergove“ ir

⁹⁹ Коммунистическая партия Российской Федерации., „Любовь к Сталину и ненависть“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/06/09/140341/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰⁰ Коммунистическая партия Российской Федерации., „102 годовщина создания советской армии и военно–морского флота“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/02/23/134120/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰¹ Коммунистическая партия Российской Федерации., „От Великих побед — до космических планет“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/01/11/131687/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰² Коммунистическая партия Российской Федерации., „Русский стержень Державы. Статья–манифест Председателя ЦК КПРФ Г.А. Зюганова“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/cknews/194458.html>> Žiūrėta [2021–06–01]

„atnaujintą fašizmo versija“. Čia galima išvelgti ir partijos kuriamas priešpriešas tarp socializmo ir kapitalizmo–neoliberalizmo sulyginant pastaruosius su fašizmu, tokiu būdu taip pat tarsi brėžiant laiko paralelę tarp praeities ir dabarties. Toks kapitalistinės sistemos ir oligarchijos puolimas matomas apeliuojant ir į veikėjus valstybės viduje.

Keliuose straipsniuose galima matyti atvirą kritiką Vieningosios Rusijos partijos atminties politikai. Pirmasis to pavyzdys galėtų būti KPRF teiktas „karo vaikų“ įstatymo siūlymas, kuris buvo atmestas Valstybės Dūmoje. Šis siūlymas numatė geresnes socialines garantijas žmonėms, gimusiems ir augusiems Didžiojo Tėvynės karo metu. Viename partijos straipsnyje apie Vieningąją Rusiją teigiama: „Piliečių pasitikėjimą prarandančios partijos atstovai žūliai bando prisišlieti iš šono prie Sovietų liaudies Pergalės Didžiajame Tėvynės kare. Jie neturi ką atsakyti į piktą „karo vaikų“ priekaištą, kad jų tėvai ir motinos atidavė gyvybę ne už tokią Rusiją, eidami sunkiausiu keliu į pergalę.“¹⁰³ Antagonizavimą čia galima pastebėti per tokius pasakymus kaip „piliečių pasitikėjimą prarandanti partija“, taip tarsi sumenkinant partijos legitimumą. Teigiant kad partijos atstovai „bando prisišlieti prie Sovietų liaudies Pergalės“ prieštaraujama partijos pretenzijai į savęs siejimą su Didžiojo Tėvynės karo pergale, tačiau atkreipiamas dėmesys į tai, kad tai yra „Sovietų liaudies“ pergalė. Toks Vieningosios Rusijos apibūdinimas leidžia daryti prielaidą, kad atminties politikos klausimai leidžia opozicinėms partijoms išreikšti priešišką dominuojančiai partijai, tuo pačiu solidarizuojantis su rinkėjais per socialinės politikos klausimus. Šį solidarizavimąsi galima pastebėti per ypač asmeninį kalbėjimą per šeimos motyvus naudojamus kalboje, pats įstatymo projektas pavadintas „karo vaikų“ vardu sukuria jautrų įvaizdį, o „tėvų ir motinų gyvybių“ pabrėžimas taip pat kuria itin jautrų kalbėjimą apie karą ir jo pergalę. Toks sentimentalizavimas trukdo kritiškai vertinti veteranų socialines problemas, tačiau leidžia partijai kurti glaudesnę ryšį su piliečiais išnaudojant šeimos istorijos motyvus.

Kitas pavyzdys iliustruoja, kaip esamos sistemos problemos tokios kaip emigracija lyginamos su Didžiojo Tėvynės karo aukomis: „1990 m. Rusijoje buvo daugiau nei 120 milijonų rusų, o šiandien jų yra 10 milijonų mažiau. Tada dar 25 milijonai rusų gyveno už Rusijos Federacijos ribų. Jų skaičius per pastaruosius 30 metų taip pat sumažėjo 10 milijonų. Dvidešimt milijoninis gyventojų sumažėjimas yra auka, panaši į tą, kurią patyrėme per Didįjį Tėvynės karą!“¹⁰⁴ Tai, kad apie karo patirtį kalbama antruoju asmeniu taip pat atskleidžia, kad partija sieja save su karo pergale. Šis pavyzdys taip pat parodo, kaip

¹⁰³ Коммунистическая партия Российской Федерации., „Закон «О детях войны» — символ Победы в Великой Отечественной войне“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/15/151181/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰⁴ Коммунистическая партия Российской Федерации., „Русский стержень Державы. Статья–манифест Председателя ЦК КПРФ Г.А. Зюганова“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/cknews/194458.html>> Žiūrėta [2021–06–01]

naudojami istoriniai motyvai esamam režimui kritikuoti atkreipiant dėmesį į socialines problemas. Visgi, šiame pavyzdyje esminių priešpriešų kalbant apie pačią istorijos ir jos atminties viziją išvelgti sunku.

Tačiau, įpaminklinimo ir atminties vietų kūrimo politika atskleidžia rimtesnius KPRF reiškiamus priekaištus Vieningosios Rusijos mnemoninei politikai. Nugriovus paminklą Didžiojo Tėvynės karo generolui G. K. Žukovui ir pakeitus jį nauju beveik identišku paminklu, KPRF teigė, kad tokiu būdu yra savinamasi istorija, mat prie paminklo buvo pridėta lentelė su naują paminklą padovanojusių „Rusijos patriotų“, tarp jų ir V. Putino, vardais. Redakcijos komentare šalia straipsnio apie paminklo pakeitimą teigiama: „Ar dabartinė vyriausybė turi nors menkiausią ryšį su Didžiąja 1945 metų pergale? Žinoma ne. Josifas Stalinas nugalėjo nacius, o ne Vladimiras Putinas. Pastarasis, priešingai, tęsia Jelcino darbą, kuris, kaip žinote, kartu su savo Amerikos mecenatais jis pavogė mūsų šalies 1945 metų Pergalės rezultatus, Rusijos vidaus ir užsienio politiką pajungdamas Vašingtono ir Briuselio interesams.“¹⁰⁵ Čia galima matyti, kad priešprieša kuriama Rusijos prezidentą siejant su Vakaraais, antagonizavimas dar labiau sustiprinamas teigiant, kad pergalė buvo pavogta, tokiu būdu vėl pabrėžiant kaip valdančioji partija savinasi istoriją Sovietų Sąjungos ir jos lyderių laimėjimų sąskaita.

Būtent J. Stalinas minimas didelėje dalyje partijos straipsnių, todėl verta J. Stalino vertinimą KPRF panagrinėti plačiau. J. Stalinas KPRF straipsniuose vertinamas itin teigiamai, jis lyginamast su kitu valstybės vadu V. I. Leninu. Jo vardas siejamas su „precedento neturinčiais proveržio laimėjimais, žmonijos istorijoje siejamais su ekonomikos, mokslo, technikos, kultūros pažangos aukštumų pasiekimu per rekordinį laiką, žmonių gerovės padidėjimu.“¹⁰⁶ Čia vėl galima matyti ypač išaukštinantį kalbėjimą apie SSRS ir jos lyderių pasiekimus, naudojant tokius apibūdinimus kaip „precedento neturintys proveržio laimėjimai“, „pažangos aukštumos“. Kalbama apie „žmonijos“ istoriją, tokiu būdu tarsi pagrindžiant SSRS pasaulinės lyderės padėtį, tokiu būdu per istorinius laimėjimus pagrindžiant partijos pretenziją į valdžią. Stebina tai, kad priešingai nei pastebėta V. Putino straipsnyje, ginčijamas ir prieštaringas stalinistinių represijų vertinimas: „Tikrai visi kentėjo „už nieką“? Jei daugelio bausmę nulėmė gyvybiškai svarbios priežastys, tai kas jie? Tiesiog blogas lyderio charakteris ar perdėtas įtarumas – paaiškinimas yra aiškiai paviršutiniškas ir nelabai įtikinantis.“¹⁰⁷ Užduodami retoriniai klausimai, tačiau nepateikiama konkrečių argumentų, nesigilinama į faktus. Taigi, argumentuojama iš nežinojimo, tiesiog sukeliant abejonę ir teigiant, kad esami argumentai nėra įtikinantys. Taigi, bandoma paneigti

¹⁰⁵ Коммунистическая партия Российской Федерации. „Подмена Жукова: Зачем Путин подарил Москве другого маршала Победы“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/03/21/135627/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰⁶ Коммунистическая партия Российской Федерации. „Память об Иосифе Сталине бессмертна!“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/21/151652/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹⁰⁷ Коммунистическая партия Российской Федерации. „Любовь к Сталину и ненависть“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/06/09/140341/>> Žiūrėta [2021–06–01]

istoriškai nepatogius momentus paverčiant J. Stalino figūrą svarbiu Didžiojo Tėvynės karo atminties elementu. Siekiant atminti J. Staliną KPRF siekia Volgogrado miestui grąžinti istorinį Stalingrado miesto pavadinimą. Atkreipiant dėmesį į vieto svarbą, čia organizuojamos įvairios istorinės akcijos. Pavyzdžiui, didvyrių kelias, vykdytas projekto „Mūsų didžioji pergalė“ rėmuose, kurio metu organizuotas žygis prasidėjo nuo Sevastopolio ir baigėsi Volgogrado mieste einant per visus miestus, kurie užtikrino „Didžiąją pergalę.“¹⁰⁸ Taigi, galima matyti, kad atminties vietų motyvai ir įpaminklinimo klausimai aktualūs ir KPRF diskurse kuriant savo unikalią praeities viziją.

Galiausiai svarbu aptarti partijos atminties misiją ir siūlomas pamokas ateičiai. Kaip jau buvo pastebėta, kalbant apie Didįjį Tėvynės karą apie jį kalbama kaip apie vieną bendros sovietmečio istorijos dalį, vieną didžiausių jos laimėjimų, kontrastingai sulyginant su posovietiniu laikotarpiu, kuomet klesti kapitalizmas, neoliberalizmas ir oligarchija. Todėl atsigręžiant į praeitį, pagrindžiamas KPRF kaip partijos tęsiančios garbingą sovietmečio tradiciją legitimumas. Nors didaktinio tipo pasisakymų partijos diskurse nėra daug, galime daryti prielaidą, kad pagrindinės pamokos, kurias reikėtų išmokti iš praeities yra tai, kad Sovietų Sąjungos sistemos laimėjimai tokie kaip Didysis Tėvynės karas galimi tik tokioje sistemoje, kuri egzistavo iki SSRS griūties, todėl partijos misija yra bandyti tęsti šią tradiciją.

Taigi, iš Rusijos Federacijos Komunistų Partijos diskurso galima matyti, kad nors į atmintį žiūrima iš panašios perspektyvos kaip ir Vieningosios Rusijos naratyve, tačiau čia pasakojimas aprėpia platesnę viso sovietmečio istoriją. Iš partijos diskurso galima išvelgti tam tikrą konfliktą su valdančiosios partijos mnemonine politika ir teigti, kad tarp KPRF ir Vieningosios Rusijos kyla atminties kovos. Priešingai nei Vieningoji Rusija KPRF savo naratyvą kuria pabrėždama sovietinės sistemos, jos lyderių, J. Stalino ir V. I. Lenino laimėjimus bendrai XX a. amžiuje, tuo pačiu į bendrą pasakojimą įterpiančią Didįjį Tėvynės karą, tuo tarpu naratyvo antagonistėmis laikomos Vakarų valstybės dažnai susiejamos ir su valdančiąja partija, kuri bando sovietinę pergalę gvieštis sau ir savinasi sovietinę istoriją, tuo pačiu gindama kapitalizmo ir neoliberalizmo vertybes, priešingas partijos ideologijai. Tad partijos kuriamas naratyvas kalba apie partijos misiją toliau tęsti XX. amžiaus socialistinės sistemos laimėjimų, tokių kaip Didysis Tėvynės karas, tradiciją.

3.2.3. Rusijos Liberalų Demokratų Partija

---

¹⁰⁸ Коммунистическая партия Российской Федерации., „Русская культура и советский патриотизм – важнейшие факторы единения народов на пространстве СССР“. (2020). <<https://kprf.ru/kpss/194877.html>> Žiūrėta [2021–06–01]

Rusijos Liberalų Demokratų Partija (rus. *Либерально–демократическая партия России*) – kita formaliai opozicinė Rusijos partija, valstybės Dūmoje šiuo metu turinti 40 vietų.¹⁰⁹ Partijos ideologija paremta patriotizmo skatinimo idėjomis, ji dažnai laikoma populistine kraštutinės dešinės partija.¹¹⁰ Partijos programoje kaip vienas iš uždavinių pabrėžiama: „Priimti Susitaikymo aktą, pripažįstantį caro ir sovietmečio pasiekimus Tėvynės istorijoje ir visų mūsų valstybės valdymo formų – Rusijos imperijos, SSRS ir moderniosios Rusijos Federacijos – tęstinumą. Rusijos istoriją vertiname tik pozityviu formatu, šiandien didžiuojamės savo šalimi, ją mylime.“¹¹¹ Taigi, galime matyti, kad čia istorinis pasakojimas siekia dar ilgesnius laikus apimant ir carinę Rusiją ir SSRS. Nors citatoje ir pabrėžiamas pozityvus istorijos vertinimas, tačiau daug partijos punktų pabrėžia sovietinės vadovybės klaidas ir svarbą jas pripažinti.¹¹² Taigi galima matyti tam tikrą LDPR dvilypumą kalbant apie sovietmečio ir jo įvykių atsiminimą.

Oficialiame partijos puslapyje buvo rasti 33 straipsniai 2020 metų laikotarpiu su raktažodžiu „Didysis Tėvynės karas“. Iš apžvelgtų straipsnių galima matyti, kad dauguma jų yra trumpi, kelių pastraipų apimties, lakoniški pranešimai, sveikinimai su valstybinėmis šventėmis arba informacija apie akcijas ar renginius. Tačiau partijos puslapyje skelbiami ir visi partijos pirmininko V. Žirinovskio pasisakymai, iš kurių galima susidaryti platesnį vaizdą apie bendrą II pasaulinio karo vertinimą.

Didžiausias skirtumas, kurį galima pastebėti lyginant LDPR diskursą su kitų partijų, tai kalbėjimas apie Didįjį Tėvynės karą kaip apie nors ir pergalingą momentą, tačiau pareikalavusį daug aukų. Senatorė iš Liberalų demokratų partijos Elena Afanasjeva viename Pergalės dienos minėjime teigia: „Vis toliau ir giliau praeina ugningi Didžiojo Tėvynės karo metai – didžiausių išbandymų, nepataisomų nuostolių ir žmonių kančių, siaubingo vandalizmo ir barbarizmo metai. Bet kiekvienais metais tampa vis akivaizdžiau, kad tai buvo precedento neturinčios aukos ir meilės, solidarumo ir nesuinteresuotumo, masinio sovietų žmonių didvyriškumo metai.“¹¹³ Čia galima matyti, kad nors naudojami tokie apibūdinimai kaip „didvyriškumo“ metai, tačiau atkreipiamas dėmesys į „siaubingą vandalizmą ir barbarizmą“, tokie apibūdinimai leidžia daryti prielaidą, kad kritikuojami ne žmonės, SSRS lyderiai nulėmę žmonių kančias ir patirtus nuostolius. Aukos, kurių pareikalavo Didysis Tėvynės karas taip pat akcentuojamos ir partijos programoje, skelbiamoje LDPR puslapyje, kurioje kaip vienas iš

---

¹⁰⁹ Государственная Дума. „Фракции“. <<http://duma.gov.ru/duma/factions/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹⁰ Shiraev, Eric. Russian government and politics. Macmillan International Higher Education, 2013.

¹¹¹ Либерально–демократическая партия России. „МОЩНЫЙ РЫВОК ВПЕРЕД. 100 ПУНКТОВ“. (2020). <<https://ldpr.ru/party>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹² Ten pat.

¹¹³ Либерально–демократическая партия России. „Елена Афанасьева приняла участие в «Эстафете памяти»“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/85247>> Žiūrėta [2021–06–01]

tikslų pateikiamas XX a. Rusijos žmonių naikinimo istorijos instituto sukūrimas.¹¹⁴ Toks pareiškimas atskleidžia ne vien kontraversišką LDPR požiūrį į XX a. istorinius įvykius, vis dėlto nei partijos programoje, nei straipsniuose apie šį punktą nėra plačiau išsiplečiama.

Galima matyti, kad bandoma akcentuoti istorinę patirtį iš „paprastų“, kare dalyvavusių žmonių perspektyvos, o ne politinių lyderių: „Šiandien mes siūlome pažvelgti į istoriją ne „nacionalinių interesų“, „bendro gėrio“ požiūriu, ne valdovų ir valstybės statistikos akimis. Kas yra šie 26 milijonai?“ Šis retorinis klausimas taip pat leidžia sentimentalizuoti Didžiojo Tėvynės karo istoriją ir herojizuoti jame dalyvavusiųjų patirtis. Keliuose straipsniuose pateikiamos atskiros tuo metu gyvenusių žmonių istorijos, dedamos jų fotografijos kuriant tarsi asmeninį santykį tarp partijos ir „paprastų“ žmonių ir jų protėvių. LDPR taip pat prisideda ir prie „Nemirtingojo pulko“ akcijos, partijos deputatai dalinasi savo protėvių istorijomis. Akcentuojant asmeninius karo veteranų ir kitų tuo metu gyvenusių žmonių išgyvenimus, partija atkreipia dėmesį ir į šių grupių socialines problemas. LDPR iniciavus, Leningrado srities parlamentariai priėmė regioninį įstatymo projektą „Dėl Didžiojo Tėvynės karo vaikų, gyvenančių Leningrado srityje, ir dėl kai kurių regioninių įstatymų pakeitimų“, kuris numato socialinį paramą karo metu gyvenusiems žmonėms.¹¹⁵ Šis įstatymas KPRF buvo siūlytas federaliniu lygmeniu, tačiau buvo įgyvendintas tik atskirų regionų lygmeniu. Visgi galima matyti, kad bandomas ši partija taip pat aktyviai kalba apie veteranų socialines problemas ir išnaudoja šį aspektą kuriant savo atminties politikos viziją. Taigi galima matyti, kad LDPR savo pasakojimo protagonistais laiko būtent žmones, kariavusius kare, priešpriešindami juos politiniams lyderiams – dažniausiai pabrėžiant Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos ir J. Stalino padarytas klaidas, kurios pareikalavo daug žmonių gyvybių.

Tad LDPR 1945 m. Pergalės visiškai nesieja su Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos pasiekimais, priešingai nei KPRF, tačiau akcentuojamas žmonių indėlis. Viename iš straipsnių apie Didįjį Tėvynės karą teigiama: „Valdymo klaidos, vienos partijos režimo klaidos, klaidos politinėse tezėse.“¹¹⁶ Kritikuojamas ir netinkamas valdžios lėšų paskirstymas prieš II pasaulinį karą, skiriant jas Visasąjunginei liaudies ūkio pasiekimų parodai, vietoj to nesudarius sąlygų žmonių evakuacijai, pabrėžiami savanaudiški, partiniai interesai.¹¹⁷ Taip pat LDPR partijos lyderis pabrėžia ir J. Stalino klaidas ir kritiškai vertina nepuolimo politiką pirmaisiais karo metais: „Tai reikia pasakyti, jo negalima slėpti – tai viena iš

¹¹⁴ Либерально–демократическая партия России. „МОЩНЫЙ РЫВОК ВПЕРЕД. 100 ПУНКТОВ“. (2020). <<https://ldpr.ru/party>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹⁵ Либерально–демократическая партия России. „Благодаря ЛДПР дети войны, проживающие в Ленобласти, получают региональный статус“. (2020). <<https://leningrad.ldpr.ru/event/79938>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹⁶ Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в честь Дня весны и труда“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/87102>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹⁷ Либерально–демократическая партия России. „КПСС думала о себе, а не о гражданах страны“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/21431>>Žiūrėta [2021–06–01]

priežasčių, dėl kurios mes dvejus metus, ir visus 1941 ir 1942 metus, maudėmės kraujyje! Mes pradėjome laimėti 1943 m. vasario 2 d. – Stalingrado mūšį.¹¹⁸ Lyderių padarytos klaidos užaštrintos naudojant tokius palyginimus kaip „maudėmės kraujyje“. Kritikuojami ne tik J. Stalino veiksmai, tačiau ir bendras būdas ir asmenybė: „Jis buvo kerštingas, kaukazietiškas, netoleravo jokio neigiamo požiūrio į save!“¹¹⁹ Kaukaziškumo motyvui čia suteikiamos neigiamos konotacijos, kurios atskleidžia partijos lyderio ksenofobišką požiūrį į Kaukazo tautas. Toliau kalbėdamas V. Žirinovskis pasakoja apie savo patirtį tarnaujant Sakartvele: „Bet visa tai buvo bjauru. Iš ten ištvirkimas, iš ten – korupcija. Ir visa ši liga išplito visoje šalyje.“¹²⁰ Tokiu būdu susiejant J. Staliną ne su Rusija, o jo gimtuoju kraštu, tarsi nusimetama atsakomybė dėl kare įvykdytų nusikaltimų ir J. Stalino padarytų klaidų. Priešingai nei KPRF, LDPR atkreipia dėmesį ir į J. Stalino vykdytas represijas: „Kodėl mes taip bijome? Tai Stalino ir Lenino politika. Geriausi žmonės, kurie dirba, turi būti sunaikinti. Geriausiai mąstantys žmonės – sunaikinti. Arba jie bėga į vakarus, arba GULAGas, arba egzekucija. Išgąsdino visus!“¹²¹ Taigi galima matyti, kad kritikuoju J. Staliną ir Sovietų Sąjungos Komunistų partiją kuriama aiški priešprieša KPRF kuriamam naratyvui.

Ši pozicija atsiskleidžia ir kalbant apie įpaminklinimo klausimus, partijos pirmininkas V. Žirinovskis teigia: „Rusijos Liberalų demokratų partijos pozicija yra preciziškai tiksli ir aiški – nereikia statyti paminklų jokiems valstybės veikėjams. Kareiviams, taip, generolams. Tai yra karas. Admirolams. O valstybės veikėjams – niekam jokių paminklų nereikia statyti.“¹²² Taigi, galima matyti naują atminties politikos viziją, aiškiai prieštaraujančią KPRF siūlomai vizijai, galima kalbėti apie tam tikras atminties kovas ir siekius legitimuoti savo galią per tam tikro istorinio naratyvo kūrimą. Tai dar plačiau išplėtojama kalbant apie armijos pavadinimą: „Antrojo pasaulinio karo pergalės variklis buvo Rusijos kariuomenė. Žinoma, jie ją vadino sovietine, raudona spalva nėra visiškai teisinga, nes vaikai nesupras, kas kovojo. Vienoje vietoje sakoma Raudonoji armija, paskui sovietų armija, paskui Rusijos ginkluotosios pajėgos.“¹²³ Čia vėl galima matyti, kaip akcentuojamas „rusiškumas“ ir per jį formuojamas kalbėjimas

---

¹¹⁸ Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в День народного единства“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/101115>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹¹⁹ Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в День народного единства“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/101115>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²⁰ Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в День народного единства“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/101115>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²¹ Либерально–демократическая партия России. „Выступление на митинге, посвященном Дню защитника Отечества“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/80216>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²² Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского по итогам доклада Министра экономического развития РФ М.Г.Решетникова“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/87365>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²³ Либерально–демократическая партия России. „22 июня — День памяти и скорби“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/89952>>Žiūrėta [2021–06–01]

apie Didžiojo Tėvynės karo pergalę, bandoma atsieti ją nuo raudonos spalvos signifikuojančios sovietinę armiją ir bendrai nuo visų su sovietmečiu susijusių simbolių. Taigi net per tokius simbolius kaip armijos pavadinimas, yra kuriami antagonizmai ir bandoma kurti praeities viziją be sovietinės praeities naratyvo.

Šalia SSRS valdžios ir J. Stalino kritikos, taip pat krikvojamos ir Vakarų valstybės. LDPR partijos diskurse ypač pabrėžiamas Europos valstybių vaidmuo II pasauliniame kare: „Kodėl visa tai buvo padaryta – nes Europos elitas žinojo galutinį tikslą: kurstyti Hitlerį prieš SSRS.“¹²⁴ Tačiau kalbama ir apie SSRS kaip valstybę, „kuri patyrė didžiausius nuostolius ir iš tikrųjų išgelbėjo visą Europą nuo vokiečių dominavimo.“¹²⁵ Taigi, į Europos šalių vaidmenį žvelgiama pakankamai dviprasmiškai. Partijos straipsniuose taip pat pastebėta daug pasisakymų dėl Europos vaidmens istorijos perrašymo procesuose. Viename straipsnyje rašoma apie Rusijos ir JAV lyderių priimtą bendrą pareiškimą 75-ųjų sovietų ir amerikiečių kariuomenės susitikimo Elboje metinių proga, kuriame buvo pažymėta, kad „Elbės dvasia“ tapo pavyzdžiu, kaip abi šalys pradėjo bendradarbiauti vardan bendro tikslo, šiame pareiškime LDPR deputatas Leonidas Slutskis teigė: "Tikiuosi, kad pareiškimas bus įvertintas ir išgirstas Europos sostinėse, kur šiandien valstybės lygmeniu vyksta karas prieš paminklus išvaduotojams, o istorijos vadovėliuose dirbtinai ištrinamas SSRS vaidmuo pergalėje prieš fašizmą"¹²⁶ Taigi čia irgi galima matyti antagonizmus teigiant, kad buvo pasiekta pergalė prieš fašizmą, čia diskursas tampa labai panašus į Vieningosios Rusijos, kadangi vėl pabrėžiamas istorijos falsifikavimas.

Galiausiai, svarbu aptarti partijos misiją ir pamokas, kurias reikėtų išmokti iš praeities. Galima matyti, kad partijos diskurse stipriai pabrėžiamas Vieningosios Rusijos palaikomas siekis neleisti falsifikuoti II pasaulinio karo istorijos ir perduoti tikrą istoriją ateities kartoms, LDPR narys Jaroslavas Nilovas, kalbėdamas apie kasmetinių minėjimų ir patriotinio auklėjimo svarbą. teigė: „Pažiūrėkite, kaip jie aiškiai bando perrašyti šiandienos istorijos puslapius, kaip kvestionuojami Antrojo pasaulinio karo ir Didžiojo Tėvynės karo rezultatai. Tai daroma dėl priežasties, tam tikri visuomenės ratai bando sukurti vakuumą, o tada užpildyti jiems naudinga informacija. Ir mūsų užduotis yra ta, kad būtų užtikrintas bendravimas tarp tų, kurie tai matė savo akimis, jautė sunkumus ir nepriteklis, vis dar gyvų ir jaunosios kartos, kad karo metų įvykių atmintis būtų tiesioginė perduodama, kad būtų išsaugota istorinė atmintis.“¹²⁷ Tačiau šalia šių siekių, dar iškeliamas žmonių pasiaukojimo, visų II pasaulinio karo netekčių

¹²⁴ Либерально–демократическая партия России. „О Версальском мире, большевиках, школах, психологах“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/79241>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²⁵ Либерально–демократическая партия России. „О Версальском мире, большевиках, школах, психологах“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/79241>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²⁶ Либерально–демократическая партия России. „В российско–американских отношениях «Дух Эльбы» ещё можно восстановить“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/84354>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹²⁷ Либерально–демократическая партия России. „Наша задача — сохранить историческую память реальными делами, уверен Ярослав Нилов“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/21438>>Žiūrėta [2021–06–01]

svarba. Pavyzdžiui, partijos deputatas Sankt Peterburge Jurijus Lomakinas teigia: „Mes amžinai dėkingi miesto gynėjams, jų žygdarbis yra nemirtingas. Leningrado išgelbėjimas yra nežmoniškų visų užnugaryje dirbančių ir kovojusių fronte pastangų ir drąsos rezultatas.“¹²⁸ Tokiu būdu, pabrėžiant aukų svarbą bandoma sumenkinti Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos ir J. Stalino indėlį nuolat pabrėžiant padarytas klaidas.

Toks LDPR naratyvas, leidžia daryti prielaidą dėl dar vieno mnemoninių veikėjų konflikto tarp KPRF ir LDPR partijų, kadangi šių dviejų partijų pasakojimai atskleidžia priešingus požiūrius į praeitį ir joje veikusius antagonistus ir protagonistus. Tuo tarpu, priešpriešų su Vieningąja Rusija kalbant apie II pasaulinio atmintį nepastebėta, netgi cituojamas V. Putino straipsnis apie II pasaulinio karo priežastis kaip geras pavyzdys.

3.2.4. Teisingoji Rusija

Teisingoji Rusija (rus. *Справедливая Россия*) – taip pat viena iš keturių svarbiausių Rusijos partijų, šiuo metu Valstybės Dūmoje turinti 20 mandatų.¹²⁹ Partija buvo įkurta 2006 metais, sujungus tris – Gimtinės, Rusijos Pensininkų ir Rusijos Gyvenimo partijas 2006 metais. Partija save laiko kairiojo sparno patriotine partija. Nors oficialiai partija yra opozicinė valdančiajai Vieningosios Rusijos partijai, tačiau ji atvirai palaiko prezidento V. Putino politiką ir yra „lojali“ opozicija.¹³⁰ Tai atsispindi ir partijos diskurse apie Didįjį Tėvynės karą. Iš viso partijos puslapyje pagal paiešką „Didysis Tėvynės karas“ buvo rasta tik 10 straipsnių. Visuose juose atsispindi panašus diskursas į Vieningosios Rusijos.

Visų pirma, partijos diskurse labai pabrėžiama karo veteranų svarba. Net partijos programoje yra skirtas atskiras skyrius Didžiajam Tėvynės karui ir „karo vaikams“. Tai akcentuojama ir partijos straipsniuose. Partijos deputatas Tūloje Sergejus Grebenščikovas teigia: „Teisingoji Rusija palaiko visišką valstybės paramą karo vaikams visoje Rusijos Federacijoje.“¹³¹ Taigi, galima matyti, kad ši partija atkreipia dėmesį į veteranų socialines problemas. Taip pat partijos turinyje daug straipsnių, kuriuose pagerbiami karo veteranai ir jų atminimas. Pavyzdžiui aprašomi partijos lyderių apsilankymai ir sveikinimai Pergalės dienos proga.

¹²⁸ Либерально–демократическая партия России. „Окончание битвы за Ленинград“. (2020). <<https://spb.ldpr.ru/event/93764>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹²⁹ Государственная Дума. „Фракции“. <<http://duma.gov.ru/duma/factions/>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹³⁰ Filatova, Irina. “Two–Party Politics, Russian Style“. London Review of Books. (2011). <<https://www.lrb.co.uk/blog/2011/july/two-party-politics-russian-style>> Žiūrėta [2021–06–01]

¹³¹ Справедливая Россия. „Мы должны устранить несправедливость в отношении детей войны и защитить наших детей в мирное время“. (2020) <<https://tula.spravedlivo.ru/005171912.html>> Žiūrėta [2021–06–01]

Vis dėlto, didžioji dalis straipsnių kalba apie Didžiojo Tėvynės karo istorijos klastojimo pavojų ir apie tinkamo patriotinio švietimo svarbą, tokiu būdu palaikant Vieningosios Rusijos kuriamą diskursą. Partija savo diskurse pabrėžia Vakarų valstybių grėsmę, jų siekį pakeisti pasaulio pusiausvyrą savo naudai išnaudojant II pasaulinio karo naratyvą. Taigi pasak partijos lyderio Sergejaus Mironovo „Šios pergalės 75–ųjų metinių išvakarėse susiklosčiusios realijos reikalauja solidarumo priešinant bet kokiems bandymams klastoti istoriją ir spekuliacijoms istorinės atminties tema.“¹³² Tad atkreipiamas dėmesys į išlikusių gyvų veteranų svarbą kalbant apie istorinę atmintį: „Veteranai nemėgsta melagingumo ir kitokio karo pristatymo, nei buvo iš tikrųjų.“¹³³ Taip pat pabrėžiama jaunimo patriotinio ugdymo svarba, partijos deputatas Valerijus Gazajevs pabrėžia: „Patriotinis jaunimo ugdymas yra mūsų valstybės vienybė, stiprybė ir galia.“¹³⁴ Taigi, galima matyti aiškias sąsajas su valdančiosios partijos diskursu tiek kalbant apie pasakojimo protagonistus, tiek apie misiją ir pamokas, kurias svarbu išmokti iš praeities ypač pabrėžiant karo veteranų svarbą.

Viename iš partijos straipsnių aprašomas partijos lyderio apsilankymas 2020 metais atidarytoje Rusijos ginkluotųjų pajėgų katedroje ir šalia esančiame Atminties kelio muziejuje. Katedros sakralumas atskleidžia ir Didžiojo Tėvynės karo susakralinimą ir gilesnės prasmės jam suteikimą. Partijos lyderis apsilankęs katedroje teigė: „Tai taip stipru ir emociinga! Esu visiškai įsitikinęs, kad ši vieta bus šventa visiems Rusijos piliečiams. Būtina atvykti čia.“¹³⁵ Čia vėl galima matyti šventumo motyvą, kurį buvo galima pastebėti ir Vieningosios Rusijos diskurse. Pabrėžiant, kad vieta svarbi „visiems Rusijos gyventojams“ bandoma kurti visą tautą vienijantį naratyvą. Galiausiai Teisingosios Rusijos partijos pirmininkas pasirašė muziejaus lankytojų knygoje, kurioje pareiškė padėką: „Ačiū architektams, vyriausiam vyriausiajam vadui, Rusijos prezidentui Vladimirui Putinui, gynybos ministrui Sergejui Šoigu, visiems Rusijos Federacijos piliečiams – už Atmintį! Šlovė Pergalės žmonėms!“¹³⁶ Čia galima atkreipti dėmesį į tai, kad padėka reiškia labiau dabartiniams Rusijos politikams ir nors dėkojama už atmintį, tačiau tokiu būdu pergalė tarsi susiejama su V. Putino ir kitų politikų nuopelnais, kadangi šūkis: „Šlovė Pergalės žmonėms!“ nespacificuoja, kokie tiksliai žmonės turimi omenyje. Taigi palyginus su KPRF partijos diskursu, kuriame teigiama, kad per atminties vietas Vieningoji Rusija savinasi istoriją

---

¹³² Справедливая Россия.,Сергей Миронов принял участие в круглом столе "Историческая память народов России о Великой Отечественной войне. Связь поколений"“(2020)<<https://spravedlivo.ru/10116310>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹³³ Справедливая Россия.,В Москве состоялась торжественная церемония награждения лауреатов и победителей Ежегодной литературной премии СР“(2020)<<https://spravedlivo.ru/10169410>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹³⁴ Ten pat.

¹³⁵ Справедливая Россия.,Сергей Миронов: Главный храм Вооруженных сил РФ будет святым местом для всех граждан России“(2020)<<https://spravedlivo.ru/10369110>>Žiūrėta [2021–06–01]

¹³⁶ Ten pat.

savo naudai, Teisingoji Rusija turi priešingą nuomonę ir solidarizuojasi su valstybės prezidentu ir Vieningą Rusija kalbant apie atminties politiką.

Taigi apibendrinus galima teigti, kad Teisingosios Rusijos diskursas yra Vieningosios Rusijos diskurso plėtojimas, partijos puslapyje mažai informacijos apie Didįjį Tėvynės karą ir ji nesikerta su valstybine darbotvarke. Galima išvelgti tik tai, kad stipriau pabrėžiama veteranų svarba ir atkreipiamas didesnis dėmesys į jų socialines problemas.

3.3. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimas Rusijoje

Keturių pagrindinių Rusijos partijų diskurso apie Didįjį Tėvynės karą analizė bei bendra Rusijos Valstybės Dūmos atvejo studija leidžia geriau konceptualizuoti ir suvokti Rusijoje vyraujančią atminties režimą ir parlamente veikiančius mnemoninius veikėjus. Bandant atsakyti į penkis teorinėje dalyje, išsikeltus klausimus, toliau bus bandoma apibūdinti, kokiai veikėjo tipologijai kiekviena partija galėtų priklausyti.

Visų pirma, analizė atskleidžia, kad prezidento V. Putino remiama partija Vieningoji Rusija aktyviai kalba ir išnaudoja Didžiojo Tėvynės karo diskursą, tačiau mnemonines kovas galima matyti tik tarptautiniu lygmeniu, todėl tarptautiniu mastu partiją būtų galima pavadinti mnemonine kovotoja, kadangi ji aršiai prieštarauja Vakarų valstybių kuriamai praeities vizijai, sulyginančiai nacistinės Vokietijos ir SSRS kaltę pradedant II pasaulinį karą ir vykdant nusikaltimus. Dichotomijos „mes vs. jie“ kalbant apie valstybinius veikėjus ar kitas partijas, Vieningosios Rusijos diskurse nepastebėta. Valdančioji partija, kuria SSRS kaip pasaulio išvadautojos, herojės viziją, kuriamo naratyvo veiksmas vyksta mitinėje praeities plotmėje, iš kurios semiamasi pasididžiavimo ir patriotizmo savo valstybei. Partija siekia delegitimuoti Vakarų kuriamas praeities versijas, įtvirtindama savo galią, kuriant diskursą apie Didįjį Tėvynės karą, pasirenkamas lakoniškas, nesivieliantis į prieštaravimus su kitomis partijomis kalbėjimas, tai leidžia partijai išlaikyti solidų įvaizdį ir išlaikyti savo galios poziciją valstybėje. Galiausiai, atminties klausimai šios partijos diskurse ypač susvarbinami, nuolat pabrėžiama Vakarų klastojamos istorijos grėsmė. Nors partija ir idealizuoja ir susvarbina praeitį, palaiko vieną įmanomą teisingą praeities viziją, jos negalima vadinti mnemonine kovotoja nacionaliniu lygmeniu. Kalbant M. Bernhard ir J. Kubik sąvokomis, šią partiją būtų galima pavadinti *galios partija*, kadangi ji nepriskiria savęs jokiai ideologijai, tačiau kliaudamasi nacionalistiniu diskursu bando legitimizuoti savo galią selektyviai rinkdamasi komunistinės praeities elementus, tokius kaip Didysis Tėvynės karas. Partijos formuojamas naratyvas natūralizuojamas ir perduodamas kitoms visuomenėms grupėms, o kitos samprotavimo formos ar alternatyvios praeities vizijos tiesiog ignoruojamos. Toks tiesinis ir vienakryptis

pasakojimas leidžia partijai sėkmingai stabilizuoti savo galią atminties plotmėje ir daryti įtaką kitiems mnemoniniams veikėjams. Tad šioje vietoje galima susieti M. Bernhard ir J. Kubik galios partijų koncepciją su atminties hegemonijos idėja ir Vieningąją Rusiją galima būtų konceptualizuoti kaip mnemoninę hegemonę.

Tuo tarpu Rusijos Federacijos Komunistų Partija mnemoninėse kovose dalyvauja tiek tarptautiniu lygmeniu kritikuodama Vakarų diskursą, tiek nacionaliniu kritikuodama valdančiąją Vieningosios Rusijos partiją. Partija pabrėžia V. I. Lenino, J. Stalino ir Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos svarbą prisidedant prie karo pergalės ir kritikuoja valdančiąją partiją siekiu savintis istorijos laimėjimus, pavyzdžiui, per įpaminklinimo procesus. Vis dėlto, bendras naratyvas vis tiek išlieka panašus: SSRS laikoma pasaulio išvaduojoja, viso naratyvo veiksmas vyksta mitinėje sovietmečio laiko plotmėje. Partijos pretenzija į valdžią, legitimizuojama viso sovietmečio pergalėms laimėjimais, o Didysis Tėvynės karas tampa tik vienu tų laimėjimų komponentų. Taigi, galima teigti, kad KPRF atitinka mnemoninių kovotojų apibūdinimą dėl kylančių konfliktų šalies viduje, praeities idealizavimo ir dabartinės valdžios antagonizavimo, tačiau partijos diskursas išlieka gana nuosaikus.

Kalbant apie Rusijos Liberalų Demokratų Partiją galima pastebėti, kad partijos diskurse nevengiama aštrių pasisakymų, nuolat prieštaraujama KPRF praeities vizijai, kritikuojami Vakarai. Nuolat pabrėžiamos J. Stalino ir Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos klaidos, akcentuojamos karo aukos, tačiau Didžiojo Tėvynės karo pergalė vis tiek prisimenama kaip didingas Rusijos praeities momentas. Partijos diskurse pabrėžiama, kaip svarbu atsimiti šalies didvyrius ir aukas bei komunistinių lyderių padarytas klaidas. Taigi, šią partiją taip pat galima vadinti mnemonine kovotoja, vis dėlto bendrame šalies diskurse partija didelės įtakos neturi, todėl jai nepavyksta plačiau skleisti savo atminties vizijos.

Galiausiai Teisingosios Rusijos diskursas atskleidė, kad partija ne itin aktyviai įsitraukia į atminties kovas. Labiausiai pabrėžiamos veteranų socialinės problemos, tačiau bendrai partijos diskursas mažai kuo skiriasi nuo Vieningosios Rusijos partijos: pabrėžiama atminties išsaugojimo ir švietimo svarba kalbant apie XX a. istorinius įvykius. Taigi, nors galima pastebėti tam tikrų priešpriešų kalbant apie Vakarų valstybes, tačiau partija neturi autentiškos praeities vizijos, tačiau stipriai pabrėžiamos veteranų socialinės problemos. Tai atskleidžia, kad atminties lauke šią partiją galima laikyti mnemoniniais neigėjais.

IŠVADOS

Šiame darbe buvo nagrinėjama, kaip Rusijoje formuojama ir instrumentalizuojama Didžiojo Tėvynės karo atmintis analizuojant Rusijos Valstybės Dūmos vaidmenį Rusijos atminties politikoje ir atskirų partijų kuriamus atminties naratyvus.

Tyrimas atskleidžia, kad Rusijos parlamento Valstybės Dūma yra svarbus instrumentas, atliekantis daug įvairių funkcijų formuojant Rusijos atminties politiką. Atmintis Rusijos parlamente instrumentalizuojama tiek per valstybinio NVO tinklo kūrimą, tiek per naujų baudžiamąją atsakomybę numatančių, veteranus remiančių socialinių įstatymų kūrimą, tiek bendrai formuojant Didžiojo Tėvynės karo ir Pergalės mito konstravimą atskiruose partijų diskursuose.

Platesnė atskirų keturių pagrindinių parlamentinių partijų diskurso analizė atskleidė, kad nors visos jos ir palaiko Didžiojo Tėvynės karo kaip pamatinio valstybės mito idėją, tačiau jo rėminimas atskleidžia skirtingus požiūrius į karo protagonistus ir antagonistus, pabrėžiami ir sugretinami skirtingi istoriniai įvykiai. Rusijos Federacijos Komunistų Partija kalbėdama apie Didįjį Tėvynės karą ypač pabrėžia V. I. Lenino, J. Stalino, Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos ir bendrai visos sovietinės sistemos nuopelnus prisidedant prie pergalės ir kritikuoja Vieningosios Rusijos ir prezidento V. Putino siekį savintis Didžiojo Tėvynės karo nuopelnus. Tuo tarpu, Rusijos Liberalų Demokratų Partija priešingai kritikuoja Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos ir J. Stalino klaidas kare bei pabrėžia karo pareikalautas aukas. Tad šias abi partijas galima vadinti mnemoninėmis kovotojomis, ginančiomis savo praeities viziją. Teisingosios Rusijos partija apskritai nėra stipriai įsitraukus į diskusijas apie Didįjį Tėvynės karą, labiau pabrėžiamos veteranų socialinės problemos, tačiau bendrai atkartojamas Vieningosios Rusijos diskursas, todėl partiją galima laikyti mnemonine neigėja. Galiausiai, Rusijos prezidento remiama partija Vieningoji Rusija pagrindines atminties politikos priešpriešas formuoja kalbant apie Vakarų valstybes, tačiau nacionaliniu lygmeniu apie kitų partijų kuriamas praeities vizijas nėra diskutuojama.

Vis dėlto, Vieningoji Rusija Didžiojo Tėvynės karo naratyvą formuoja kalbėdama apie SSRS, o vėliau ir Rusiją kaip pasaulio išvaduotoją, nuolat kalbama apie atminties išsaugojimo svarbą. Nepaisant to, kad tarptautiniu lygmeniu šia partija galima vadinti mnemonine kovotoja, tačiau nacionaliniu lygmeniu ji stipriai daro įtaką kitų atminties veikėjų praeities vizijoms, todėl ši partija tyrime konceptualizuojama kaip mnemoninė hegemonė – naujas M. Bernhard ir J. Kubik teorinę prieigą papildantis mnemoninis veikėjas. Nors Rusijos atminties režime ir galima išvėlgti vidinių prieštaravimų ir mnemoninių kovų, tačiau bendras Didžiojo Tėvynės karo naratyvas išlieka pamatiniu visų partijų diskursuose. Taigi, nors partijų naratyvuose ir išvėlgiama susiskaldžiusio atminties režimo bruožų, tačiau

dominuojančios mnemoninės hegemonės – Vieningosios Rusijos egzistavimas ir veikimas kuria naują hegemoninio atminties režimo tipą, kuriame dominuoja vienas konkretus natūralizuotas naratyvas, delegitimizuojantis alternatyvias atminties vizijas. Toks režimas leidžia valdančiajai partijai išlaikyti savo galios poziciją ne prievartos, o kultūrinio konsensuso būdu. Tokio režimo negalima vadinti nei susiskaldžiusiu, nes mnemoniniai kovotojai neužima lygiaverčių pozicijų, nei ramstiniu, nes alternatyvios vizijos yra paneigiamos, nei suvienytu, nes atmintis laikoma svarbiu klausimu ir alternatyvios praeities vizijos išskyla, tačiau nesieskaluoja dėl nelygiaverčių galios pozicijų.

Šiame darbe pagrindiniu tyrimo objektu tapo keturios pagrindinės Rusijos Valstybės Dūmos partijos, tačiau tolimesniuose tyrimuose būtų svarbu patyrinėti kitų mnemoninių veikėjų, tokių kaip valstybės institucijų kuruojamų Nevyriausybinių organizacijų, Rusijos Ortodoksų Bažnyčios įtaką atminties režimo formavimuisi, taip pat ištirti galimus režimui oponuojančius mnemoninius veikėjus siekiant suprasti, ar įmanoma kalbėti apie ramstinio, pliuralizmu grindžiamo atminties režimo formavimąsi.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Assmann, Aleida. "Europe's divided memory." *Memory and theory in Eastern Europe*. Palgrave Macmillan, New York, 2013. 25–41.
2. Assmann, Jan A. Erll & A. Nünning (ed.). "Communicative and cultural memory". *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*. (2008). 109–118.
3. Bernhard, Michael H., and Jan Kubik, eds. *Twenty years after communism: The politics of memory and commemoration*. Oxford University Press, 2016.
4. Björkdahl, Annika, et al. "Memory politics, cultural heritage and peace: Introducing an analytical framework to study mnemonic formations." *Cultural Heritage and Peace: Introducing an Analytical Framework to Study Mnemonic Formations (October 2017)*. *Research Cluster on Peace, Memory & Cultural Heritage Working Paper Series 1* (2017).
5. Brandt, Per. Re: What the difference is between a narrative and a discourse?, Research Gate, 2019. <https://www.researchgate.net/post/what_the_difference_is_between_a_narrative_and_a_discourse/5cdd7cf8f0fb62752d14106a/citation/download>
6. Domańska, Maria. "The myth of the Great Patriotic War as a tool of the Kremlin's great power policy." (2019).
7. European Parliament. "European Parliament resolution on the 80th anniversary of the start of the Second World War and the importance of European remembrance for the future of Europe." 2019. <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0098_EN.html>kopos
8. European Parliament. European Parliament resolution of 19 September 2019 on the importance of European remembrance for the future of Europe. (2019). <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0021_EN.html>
9. Fairclough, Norman, and Wodak, Ruth. "Critical Discourse Analysis." In T. A. Van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies 2 (A Multidisciplinary Introduction)* London: Sage. (1997):258–284.
10. Fairclough, Norman. *Language and power*. Pearson Education, 2001.
11. Filatova, Irina. "Two-Party Politics, Russian Style". *London Review of Books*. (2011). <<https://www.lrb.co.uk/blog/2011/july/two-party-politics-russian-style>>
12. Gerring, John. *Case study research: Principles and practices*. Cambridge university press, 2006.

13. Girkontaitė, Agnė. "Struktūros ir veikėjo santykis diskurso analizėje." *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 42 (01) (2018): 45–72.
14. Gramsci, Antonio. *Prison Notebooks Volume 2*. Vol. 2. Columbia University Press, 2011.
15. Halbwachs, Maurice. *On collective memory*. University of Chicago Press, 1992. Schwartz, Barry. "Introduction: the expanding past." *Qualitative Sociology* 19.3 (1996): 275–282.
16. Jahedi, Maryam, Faiz Sathi Abdullah, and Jayakaran Mukundan. "An overview of focal approaches of critical discourse analysis." *International Journal of Education and Literacy Studies* 2.4 (2014): 28–35.
17. Khapaeva, Dina. "Triumphant memory of the perpetrators: Putin's politics of re-Stalinization." *Communist and Post-Communist Studies*. (2016).
18. Kynev, Alexander. "How the electoral policy of the Russian state predetermined the results of the 2016 State Duma elections." *Russian Politics* 2.2 (2017): 206–226.
19. Kuposov, Nikolay. "The Armored Train of Memory.: The Politics of History in Post-Soviet Russia." *Perspectives on History* 49.1 (2011).
20. Kurila, Ivan. "Actors and control: the struggle for history and memory in Russia." Wilson center. (2019). <<https://www.wilsoncenter.org/event/actors-and-control-the-struggle-for-history-and-memory-russia>>
21. Lasswell, Harold. "Politics: Who gets what, when, how." *Literary Licensing: Whitefish, Montreal* (2012).
22. Lebow, Richard Ned. "The Memory of Politics in Postwar Europe." *The Politics of Memory in Postwar Europe*, edited by Richard Ned Lebow, Wulf Kansteiner, and Claudio Fogu, 1–39. Durham, NC: Duke University Press. (2006).
23. Lee, Moonyoung. "Nostalgia as a Feature of" Glocalization": Use of the Past in Post-Soviet Russia." *Post-Soviet Affairs* 27.2 (2011): 158–177.
24. Lijphart, Arend. "Comparative Politics and the Comparative Method." *The American Political Science Review*, vol. 65, no. 3, (1971): 682–693.
25. Lipman, Maria, Miller, Alexey. "In Russia, the state and state-aligned actors have come to dominate the scene of the politics of memory." *Ponars Eurasia*. (2019). <<https://www.ponarseurasia.org/in-russia-the-state-and-state-aligned-actors-have-come-to-dominate-the-scene-of-the-politics-of-memory/>>
26. McDonough, Steven, and J. McDonough. "Research methods as part of English language teacher education." *English Language Teacher Education and Development* 3.1 (1997): 84–96.

27. Miller, Alexei. "Russia and Europe in memory wars". Norwegian Institute of International Affairs. (2020).
28. Molden, Berthold. "Resistant pasts versus mnemonic hegemony: On the power relations of collective memory." *Memory Studies* 9.2 (2016): 125–142.
29. Nora, Pierre, and Astrid Erll. *Les lieux de mémoire*. Vol. 3. Paris: Gallimard, 1997. Kansteiner, Wolf. "Finding meaning in memory: A methodological critique of collective memory studies." *History and theory* 41.2 (2002): 179–197.
30. Olick, Jeffrey K., and Robbins, Joyce. "Social Memory Studies: From "Collective Memory" to the Historical Sociology of Mnemonic Practices." *Annual Review of Sociology*, 24(1).(1998): 105–140.
31. Reisigl, Martin, and Ruth Wodak. *Discourse and discrimination: Rhetorics of racism and antisemitism*. Routledge, 2005.
32. Russia Today. "Duma passes bill criminalizing rehabilitation of Nazism". (2014).
<<https://www.rt.com/russia/154332-russia-nazi-rehabilitation-ban/>>
33. Schmidt, Vivien A. "Discursive Institutionalism: The Explanatory Power of Ideas and Discourse." *Annual Review of Political Science* 11. (2008): 303–326.
34. Sherwin, Emily. Russian NGO Memorial to fight 'foreign agent' label in Russia. DW News.
<<https://www.dw.com/en/russian-ngo-memorial-to-fight-foreign-agent-label-in-russia/a-35965436>>
35. Skėrytė, Jūratė. "Rusijos prašoma nesvarstyti įstatymo projekto dėl Molotovo–Ribentropo pakto". LRT. (2020). <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1191618/rusijos-prasoma-nesvarstyti-istatymo-projekto-del-molotovo-ribentropo-pakto>>
36. Socher, Johannes. "Farewell to the European Constitutional Tradition." *Verfassungsblog: On Matters Constitutional* (2020).
37. Tass. „Володин поручил комитетам Думы сделать приоритетом в работе защиту исторической памяти“. (2020). <<https://tass.ru/politika/7515563>>
38. The State Duma. "History of the State Duma."
<<http://duma.gov.ru/en/duma/about/history/information/>>
39. The State Duma. "Status and powers, composition and Regulations of the State Duma." <<http://duma.gov.ru/en/duma/about/>>
40. Todd H. Nelson. "History as ideology: the portrayal of Stalinism and the Great Patriotic War in contemporary Russian high school textbooks". *Post-Soviet Affairs*. (2015).

41. Tumarkin, Nina. "The Great Patriotic War as myth and memory." *European Review* 11.4 (2003): 595.
42. Van Leeuwen, Theo. "Critical discourse analysis." *The international encyclopedia of language and social interaction* (2015): 1–7.
43. Vinogradnaitė, Inga. "Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas: metodinė priemonė politikos mokslų studentams." Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (2006).
44. Vladimir Putin. "The Real Lessons of the 75th Anniversary of World War II". The National Interest. <<https://nationalinterest.org/feature/vladimir-putin-real-lessons-75th-anniversary-world-war-ii-162982>>
45. Wijermars, Mariëlle. *Memory politics in contemporary Russia: Television, cinema and the state*. Taylor & Francis, 2018.
46. Wodak, Ruth. *Discursive construction of national identity*. Edinburgh University Press, 2009.
47. Zainal, Zaidah. "Case study as a research method." *Jurnal kemanusiaan* 5.1 (2007).
48. Государственная Дума. "Вячеслав Володин предложил создать международный институт защиты исторической памяти". (2020). <<http://duma.gov.ru/news/47769/>>
49. Государственная Дума. „Фракции“. <<http://duma.gov.ru/duma/factions/>>
50. Единая Россия. "Депутат напомнил об истории освобождения Освенцима". 2015. <https://er.ru/activity/news/deputat-napomnil-ob-istorii-osvobozhdeniya-osvencima_127038>
51. Единая Россия. „Устав Партии «Единая Россия»“ (2019). <<https://er.ru/party/rule>>
52. Малинова О. Ю. Комmemорация столетия революции(й) 1917 года в РФ: сравнительный анализ соперничающих нарративов. – Полис. Политические исследования. 2018. № 2. С. 37–56.
53. Пятигорская, Алина. Трое разместивших фото нацистов на сайте «Бессмертного полка» раскаялись в содеянном. Парламентская газета 2020. <<https://www.pnp.ru/social/troe-razmestivshikh-foto-nacistov-na-sajte-bessmertnogo-polka-raskayalis-v-sodeyannom.html>>
54. РБК. „В Кремле рассказали о правом сдвиге «Единой России»“. (2015). <<https://www.rbc.ru/politics/23/12/2015/567af0bd9a7947294f286206>>
55. Система ГАРАНТ. Федеральный закон от 5 мая 2014 г. N 128-ФЗ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации" <<http://base.garant.ru/70648878/#ixzz6tjTmf2Z1>>
56. Система обеспечения законодательной деятельности. Законопроект № 963443–7. О признании недействующим на территории Российской Федерации Постановления Съезда

народных депутатов СССР от 24 декабря 1989 года № 979–1 "О политической и правовой оценке советско–германского договора о ненападении от 1939 года". <

<https://sozd.duma.gov.ru/bill/963443-7>>

57. Система обеспечения законодательной деятельности. Законопроект. № 197582–5 В архиве. О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации. (по вопросу установления уголовной ответственности за посягательство на историческую память в отношении событий, имевших место в период Второй Мировой войны) <<https://sozd.duma.gov.ru/bill/197582-5>>

58. Система обеспечения законодательной деятельности. Программа законопроектной работы комитетов. (2020). <https://sozd.duma.gov.ru/planning_document/6B71699A-650A-4CDD-A1F4-97AEBC1E20F1>

ANALIZUOTŲ STRAIPSNIŲ SĄRAŠAS

Vieningoji Rusija:

1. Единая Россия. „В Каспийске продолжается акция «Навстречу году 75–летия Великой Победы»“. (2020). <https://er.ru/activity/news/v-kaspijske-prodolzhaetsya-akciya-navstrechu-godu-75-letiya-velikoj-pobedy_189404>
2. Единая Россия. В «Единой России» предложили дополнить преамбулу Конституции. (2020).<https://er.ru/activity/news/v-edinoj-rossii-predlozhili-dopolnit-preambu-ku-konstitucii_189870>
3. Единая Россия. „В Пскове два ветерана получили поздравление секретаря Генсовета «Единой России»“. (2020). <https://er.ru/activity/news/v-pskove-dva-veterana-poluchili-pozdravlenie-sekretarya-gensoveta-edinoj-rossii_189982>
4. Единая Россия. „Молодогвардейцы провели в городах России акцию «Герои нашего времени»“. (2020).<<https://er.ru/activity/news/molodogvardejcy-proveli-v-gorodah-rossii-akciyu-geroi-nashego-vremeni>>
5. Единая Россия. „Ордена памяти. Статья Бориса Грызлова“.(2020).<https://er.ru/activity/news/ordena-pamyati-statya-borisa-gryzlova_191265>
6. Единая Россия. „«Единая Россия» добилась решения о сносе незаконного кафе около памятника в Самаре“.(2020).<https://er.ru/activity/news/edinaya-rossiya-dobilas-resheniya-o-snose-nezakonnogo-kafe-okolo-pamyatnika-v-samare_191362>
7. Единая Россия. „Победа одна на всех. Статья Бориса Грызлова“.(2020).<https://er.ru/activity/news/pobeda-odna-na-vseh-statya-borisa-gryzlova_191854>
8. Единая Россия. „Депутаты «Единой России» приглашают принять участие в онлайн–акции «Знать, чтобы помнить»“.(2020).<<https://er.ru/activity/news/deputaty-edinoj-rossii-priglasheyut-prinyat-uchastie-v-onlajn-akcii-znat-chtoby-pomnit>>
9. Единая Россия. „Андрей Турчак поздравил россиян с 75–летием Великой Победы“.(2020).<https://er.ru/activity/news/andrej-turchak-pozdravil-rossiyan-s-75-letiem-velikoj-pobedy_192544>

10. Единая Россия., „Владимир Путин поздравил россиян с Днем Победы“. (2020). <https://er.ru/activity/news/vladimir-putin-pozdravil-rossiyan-s-dnem-pobedy_192704>
11. Единая Россия., „Великая Отечественная война – в истории каждой семьи: Депутаты фракции «Единой России» рассказали о своих родных–фронтовиках“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/velikaya-otechestvennaya-vojna-v-istorii-kazhdoj-semi-deputaty-frakcii-edinoj-rossii-rasskazali-o-svoih-rodnyh-frontovikah>>
12. Единая Россия. „Николай Земцов — о публикации портретов нацистских лидеров на сайте «Бессмертного полка — онлайн»: Эта гадкая провокация бесконечно повторяется“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/nikolaj-zemcov-o-publikacii-portretov-nacistskih-liderov-na-sajte-bessmertnogo-polka-onlajn-eta-gadkaya-provokaciya-beskonechno-povtoryaetsya>>
13. Единая Россия., „75 лет Великой Победы: общая ответственность перед историей и будущим. Статья Владимира Путина“. (2020). <https://er.ru/activity/news/75-let-velikoj-pobedy-obshaya-otvetstvennost-pered-istoriej-i-budushim-statya-vladimira-putina_193708>
14. Единая Россия., „Елена Бондаренко: Важно знать и помнить события Великой Отечественной войны“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/elena-bondarenko-vazhno-znat-i-pomnit-sobytiya-velikoj-otechestvennoj-vojny>>
15. Единая Россия., „Вячеслав Никонов: Наши отцы, деды и прадеды защищали всю человеческую цивилизацию“. (2020). <https://er.ru/activity/news/vyacheslav-nikonov-nashi-otcy-dedy-i-pradedy-zashishali-vsyu-chelovecheskuyu-civilizaciyu_193747>
16. Единая Россия., „Площадки «Диктанта Победы» открылись в центральной части России“. (2020). <<https://er.ru/activity/news/ploshadki-diktanta-pobedy-otkrylis-v-centralnoj-chasti-rossii>>

Rusijos Federacijos Komunistų partija:

1. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Закон «О детях войны» — символ Победы в Великой Отечественной войне“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/15/151181/>>

2. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Поздравляем с Днем Победы!“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/05/09/138492/>>
3. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Рогатые батальоны” / О малоизвестных страницах Великой Отечественной войны“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/08/27/144593/>>
4. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Лидер якутских коммунистов Виктор Губарев: «Советский патриотизм – источник победы в Великой Отечественной войне»“.(2020).<<https://kprf.ru/party-live/regnews/194182.html>>
5. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Подвиги Маршала Победы бессмертны“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/12/01/150182/>>
6. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Подмена Жукова: Зачем Путин подарил Москве другого маршала Победы“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/03/21/135627/>>
7. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Чистого вам неба и мягкой посадки, военные летчики России!“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/08/12/143787/>>
8. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Поддерживаешь Колчака — поддерживай и Власова“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/02/18/133808/>>
9. Коммунистическая партия Российской Федерации., „От Великих побед — до космических планет“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/01/11/131687/>>
10. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Трижды Герой Советского Союза“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/06/11/140505/>>
11. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Дольше всех держались за жизнь советские дети...“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/03/03/134462/>>
12. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Свердловские коммунисты вскрыли «капсулу времени», пролежавшую 5 лет“.(2020).<<https://kprf.ru/party-live/regnews/191610.html>>
13. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Русский стержень Державы. Статья–манифест Председателя ЦК КПРФ Г.А. Зюганова“.(2020).<<https://kprf.ru/party-live/cknews/194458.html>>
14. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Как начиналась сражающаяся Франция“.(2020).<<https://msk.kprf.ru/2020/06/18/140887/>>

15. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Подвиг, красота и клевета“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/03/10/134888/>>
16. Коммунистическая партия Российской Федерации., „В Калининграде 75 лет назад был открыт памятник «1200 гвардейцам»“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/regnews/197505.html>>
17. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Лохматые рабочие войны“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/08/17/144077/>>
18. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Величайший патриот России“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/10/17/147169/>>
19. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Непризнанные «дети войны»“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/01/23/132391/>>
20. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Итоги конкурса «И помнит мир спасенный...»“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/02/150213/>>
21. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Правда о тайном полёте Пятакова к Троцкому в Осло в 1935 году вскрыта. Часть третья“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/14/150990/>>
22. Коммунистическая партия Российской Федерации., „102 годовщина создания советской армии и военно–морского флота“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/02/23/134120/>>
23. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Краснодарский край. Автомарш «Наша Великая Победа» прошел по Туапсе и Сочи“. (2020). <<https://kprf.ru/kpss/192679.html>>
24. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Завершился VII Всероссийский конкурс детского и юношеского творчества «Земля талантов», который проводится при поддержке КПРФ и ЛКСМ РФ“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/cknews/199324.html>>
25. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Слава Великому Октябрю!“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/11/05/148341/>>
26. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Казбек Тайсаев: «В Грузии отметили 100–летие со дня рождения Мелитона Кантария»“. (2020). <<https://kprf.ru/kpss/197648.html>>

27. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Любовь к Сталину и ненависть“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/06/09/140341/>>
28. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Память об Иосифе Сталине бессмертна!“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/12/21/151652/>>
29. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Депутат Госдумы Сергей Пантелеев открыл праздничные мероприятия к юбилею Победы на Кировском заводе“. (2020). <<https://kprf.ru/dep/gosduma/activities/194338.html>>
30. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Идейное наследие В.И. Ленина и борьба трудящихся за социализм в XXI веке“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/cknews/192798.html>>
31. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Русская культура и советский патриотизм – важнейшие факторы единения народов на пространстве СССР“. (2020). <<https://kprf.ru/kpss/194877.html>>
32. Коммунистическая партия Российской Федерации., Тамбовская область. В Уварово открыли монумент героям–комсомольцам“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/regnews/197291.html>>
33. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Мы идем ленинским курсом«. Состоялось Всесоюзное торжественное интернет–собрание, посвященное 150–летию со Дня рождения В.И. Ленина“. (2020). <<https://kprf.ru/party-live/cknews/193589.html>>
34. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Вы не заставите мириться с предательством и космополитизмом!“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/08/30/144712/>>
35. Коммунистическая партия Российской Федерации., „РУСО: К 65–летию Варшавского Договора“. (2020). <<https://kprf.ru/ruso/193421.html>>
36. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Разоблачение катынского мифа“. (2020). <<https://kprf.ru/history/soviet/191299.html>>
37. Коммунистическая партия Российской Федерации., „РУСО: Ленин. Сталин. СССР“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/04/21/137195/>>
38. Коммунистическая партия Российской Федерации., „Учиться у Ленина, советоваться с Лениным“. (2020). <<https://msk.kprf.ru/2020/04/22/137303/>>

Rusijos Liberalų Demokratų Partija:

1. Либерально–демократическая партия России. „Память о событиях Великой Отечественной войны не имеет срока давности — Власов/ Дума тв, 27 января 2020.(2020). <<https://ldpr.ru/event/33660>>
2. Либерально–демократическая партия России. „На Ямале появился новый стрит–арт объект“.(2020). <<https://yamal.ldpr.ru/event/90881>>
3. Либерально–демократическая партия России. „Окончание битвы за Ленинград“.(2020). <<https://spb.ldpr.ru/event/93764>>
4. Либерально–демократическая партия России. „Давайте помнить людей, а не вождей“.(2020). <<https://kemerovo.ldpr.ru/event/85457>>
5. Либерально–демократическая партия России. „На Ямале в День памяти и скорби депутаты и активисты ЛДПР почтили память павших“.(2020). <<https://yamal.ldpr.ru/event/90028>>
6. Либерально–демократическая партия России. „С Днём Победы!“.(2020). <<https://kostroma.ldpr.ru/event/85459>>
7. Либерально–демократическая партия России. „Живая история: В Севастополе подводят итоги акции #Фронтвойальбом“.(2020). <<https://sevastopol.ldpr.ru/event/85640>>
8. Либерально–демократическая партия России. „Никита Березин и депутаты ЛДПР Воронежской облдумы провели приём граждан“.(2020). <<https://voronezh.ldpr.ru/event/100560>>
9. Либерально–демократическая партия России. „Благодаря ЛДПР дети войны, проживающие в Ленобласти, получают региональный статус“.(2020). <<https://leningrad.ldpr.ru/event/79938>>
10. Либерально–демократическая партия России. „Депутат от ЛДПР Сергей Корнишов присоединился к акции "Бессмертный полк – онлайн"“.(2020). <<https://vladimir.ldpr.ru/event/85496>>
11. Либерально–демократическая партия России. „Алтайская ЛДПР почтила память участников Великой Отечественной войны“.(2020). <<https://altai.ldpr.ru/event/85509>>
12. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в День народного единства“.(2020). <<https://ldpr.ru/event/101115>>

13. Либерально–демократическая партия России. „22 июня — День памяти и скорби“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/89952>>
14. Либерально–демократическая партия России. „Выступление от ЛДПР по итогам доклада Министра науки и высшего образования РФ В.Н.Фалькова“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/96824>>
15. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на митинге ЛДПР в честь Дня государственного флага России 22.08.2020“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/94968>>
16. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на митинге у посольства Белоруссии 10.08.2020“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/93918>>
17. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского в прямом эфире ТВ «Россия 24» 19.06.2020“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/90166>>
18. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского по итогам доклада Министра экономического развития РФ М.Г.Решетникова“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/87365>>
19. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского на онлайн–митинге ЛДПР в честь Дня весны и труда“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/87102>>
20. Либерально–демократическая партия России. „Выступление В.В.Жириновского «Обращение к молодёжи Земли» 25.04.2020“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/85887>>
21. Либерально–демократическая партия России. „День Победы и внешняя политика России“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/85632>>
22. Либерально–демократическая партия России. „Россия и ЛДПР не позволят никому переписать историю Второй мировой войны“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/85335>>
23. Либерально–демократическая партия России. „Елена Афанасьева приняла участие в «Эстафете памяти»“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/85247>>
24. Либерально–демократическая партия России. „В российско–американских отношениях «Дух Эльбы» ещё можно восстановить“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/84354>>
25. Либерально–демократическая партия России. „В российско–американских отношениях «Дух Эльбы» ещё можно восстановить“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/84354>>

26. Либерально–демократическая партия России. „Выступление на митинге, посвященном Дню защитника Отечества“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/80216>>
27. Либерально–демократическая партия России. „ЛДПР предлагает учредить День империи“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/79360>>
28. Либерально–демократическая партия России. „О Версальском мире, большевиках, школах, психологах“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/79241>>
29. Либерально–демократическая партия России. „О проведении мероприятий, связанных с памятными датами России“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/41491>>
30. Либерально–демократическая партия России. „Память о событиях Великой Отечественной войны не имеет срока давности — Власов/ Дума тв, 27 января 2020“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/33660>>
31. Либерально–демократическая партия России. „Музей исторической памяти должен быть у каждого народа“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/21583>>
32. Либерально–демократическая партия России. „Наша задача — сохранить историческую память реальными делами, уверен Ярослав Нилов“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/21438>>
33. Либерально–демократическая партия России. „КПСС думала о себе, а не о гражданах страны“. (2020). <<https://ldpr.ru/event/21431>>

Teisingoji Rusija:

1. Справедливая Россия. „Краснодар: активисты СР приняли участие в акции "Свеча памяти"“. (2020) <<https://spravedlivo.ru/10348610>>
2. Справедливая Россия. „Сергей Миронов принял участие в круглом столе "Историческая память народов России о Великой Отечественной войне. Связь поколений"“. (2020) <<https://spravedlivo.ru/10116310>>
3. Справедливая Россия. „В Москве состоялась торжественная церемония награждения лауреатов и победителей Ежегодной литературной премии СР“. (2020) <<https://spravedlivo.ru/10169410>>
4. Справедливая Россия. „Сергей Миронов: Главный храм Вооруженных сил РФ будет святым местом для всех граждан России“. (2020) <<https://spravedlivo.ru/10369110>>

5. Справедливая Россия.,„Ветеранов Великой Отечественной войны лично поздравили с Днем Победы“.(2020)<<https://voronezh.spravedlivo.ru/005175740.html>>
6. Справедливая Россия.,„Подарок к Параду Победы. Благодаря помощи эсеров в Табунском районе открыли памятник участнику Великой Отечественной“.(2020)<<https://altai.spravedlivo.ru/005177329.html>>
7. Справедливая Россия.,„Республика Хакасия: в рамках проекта СР "Под знаменем Победы" будет отремонтирован Музей памяти Марии Цукановой“.(2020)<<https://spravedlivo.ru/10259210>>
8. Справедливая Россия.,„Мы должны устранить несправедливость в отношении детей войны и защитить наших детей в мирное время“.(2020)<<https://tula.spravedlivo.ru/005171912.html>>
9. Справедливая Россия.,„Депутат СПРАВЕДЛИВОЙ РОССИИ посодействовал облагораживанию памятников ВОВ“.(2020)<<https://samara.spravedlivo.ru/005175965.html>>
10. Справедливая Россия.,„Сергей Миронов и ярославские справедливороссы поздравили ветерана ВОВ с Днем рождения и Днем ВДВ“.(2020)<<https://yaroslavl.spravedlivo.ru/005178405.html>>

SUMMARY

Blikertaitė, G. How the Memory of the Great Patriotic War is Formed in Russia?: an Analysis of Parliamentary Parties as Mnemonic Actors and their Narratives, Bachelor thesis of Political science studies, International Relations and Political Science Institute, Vilnius University. Scientific supervisor Justinas Dementavičius. Vilnius, 2021. – 61 p.

Key words: memory politics, collective memory, Great Patriotic war, Russia, mnemonic actors.

The majority of research on World War II memory politics in Russia is conducted by comparing the memories of Russia and other post-soviet nation-states. It gives the impression that the memory of the Great Patriotic war in Russia is completely homogeneous and united. In the context of Russian memory politics, little attention is paid to the interactions between various mnemonic actors within the country. This paper seeks to bring attention to the question: which mnemonic actors operate and what strategies they use in trying to shape the memory of the Great Patriotic War as a foundational myth of Russia. The object of the research are the four most relevant Russian parliamentary parties and their narratives. Applying the theory of mnemonic actors and memory regimes of M. Bernhard and J. Kubik, the work conceptualises the Russian memory regime and the types of parliamentary parties operating in it as mnemonic actors.

This thesis attempts to elucidate how the memory of the Great Patriotic War is formed and instrumentalised in Russia. The main goal is divided into two side goals: (1) to find out the role of parliamentary parties in Russia in institutionalising and shaping the memory of the Great Patriotic War, and (2) to analyse the discourse and narratives of Russian parliamentary parties in shaping the memory of the Great Patriotic War.

The main tasks of the thesis are as follows:

1. To conduct a case study on the role of the State Duma and parties of the Russian Federation in shaping memory policy in Russia.
2. Using the method of critical discourse analysis to describe how the memory of the Great Patriotic War is formed in Russia.
3. To conceptualise the mnemonic actors operating in the State Duma of the Russian Federation and their influence on the memory regime in Russia.

4. After examining the discourses of the parties and conceptualising the narratives they create, the conclusions answer the main question of the study of how the memory of the Great Patriotic War is institutionalised in the Russian Federation.

The study reveals that the State Duma of Russia is an influential instrument performing many different functions to shape Russia's memory politics through various legislation, NGO creation and discourse formation in Russia. A critical discourse analysis of the four major parliamentary parties revealed that while they all support the idea of the Great Patriotic War as a fundamental myth of the state, its framing reveals different approaches to war protagonists and antagonists, emphasising and juxtaposing different historical events. Although the party narratives show the features of a fractured memory regime, the existence and operation of the dominant mnemonic hegemon - United Russia - creates a new type of hegemonic memory regime dominated by one specific naturalised narrative, delegitimising alternative visions of memory. Hence, the paper complements the theoretical approach of M. Bernhard and J. Kubik by applying it to the undemocratic Russian regime and defining new concepts of mnemonic hegemon and hegemonic memory regime.